

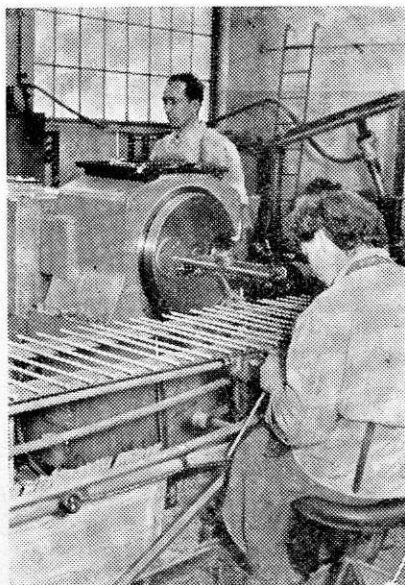
ŽELEZAR

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA
ŽELEZARNE JESENICE

LETO IV
ŠTEV.

FEBRUAR 195

Leto IV. — Februar 1955
STEV. 1

Izdaja Upravni odbor
Železarne Jesenice
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik: Bojan Čebulj,
Jesenice, Fužinska 12
Naslov uredništva:
Ured. »Železarja« Jesenice — Kazina
Int. tel. 271
Tisk: Gorenjski tisk — Kranj
Klišeji: Tiskarna »Ljudske pravice«,
Ljubljana
Naklada 6900 izvodov

Naslovna stran: Pogled v enega izmed
obratov naše elektrodne tovarne. —
Zadnja stran: Varilec (Foto: France
Torkar)

OGLASI

PREKLIC

Podpisana Robič Angela Jesenice, Spodnji Plavž Štev. 4, preklicujem in obžalujem vse, kar sem žaljivega govorila o Sočič Mariji iz Bohinjske Bistrice 144 in se ji zahvaljujem, da je opustila kazensko tožbo.

Robič Angela

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno.

Pesjak Ivan — jeklolivarna

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno.

Nemeček Viktor — transport

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno.

Dolinar Marijan — gradbeni

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno.

Jelovčan Pavel — plavž

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno in članske sindikalne legitimacije.

Čufer Zdravko — žična valj.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno.

Kavalar Gregor — martinarna

ZAHVALA

Ob prezgodnji smrti mojega moža

FRANCA GAŠPERINA

se najtopleje zahvaljujem vsem sodelavcem žične valjarne za vence in številno spremstvo na njegovi zadnji poti. Prav tako zahvalo dr. Milanu Čehu za skrb in nego v času njegove bolezni.

Zena Berta, sinova in hčerki

„Ljudska pravica“

je najbolj bran slovenski dnevnik!

Sreča te čaka . . .

Kmalu bo poteklo 20 mesecev, kar je začela »Ljudska pravica« ponovno izhajati kot dnevnik. »Ljudska pravica« ima povezavo z dopisniki »Borbe« v vseh delih sveta in priobčuje njihova poročila, iz katerih lahko bralci dobe jasno sliko o vseh važnejših dogodkih na svetu, ker izhaja dnevno na 8 do 12 straneh. Prav tako »Ljudska pravica« budno spremlja gospodarsko, politično in kulturno dogajanje v naši državi in o vseh važnejših zadevah podrobno poroča.

Razen tega, da želi »Ljudska pravica« ustreči našim delovnim ljudem tudi s tem, da jim nudi pri malih oglasih, osmrtnicah in zahvalah 50% popusta, je vsak naročnik »Ljudske pravice« tudi brezplačno zavarovan za primer smrti za 40.000 din, za primer trajne invalidnosti pa za 80.000 dinarjev.

V mesecu februarju 1955 pa bi želeli naš list razširiti zlasti med ljudi, ki še nimajo dnevnega časopisa. Zato razpisujemo enomesečno nagradno tekmovanje v pridobivanju novih naročnikov. Tekmovanje se je začelo 28. januarja in traja do 28. febr. 1955.

Kakor doslej, tako bomo tudi v bodoče dajali za vsakega na novo pridobljenega naročnika po 50 dinarjev.

Poleg tega bo prejel tisti, ki bo pridobil 10 novih naročnikov, še posebej 500 dinarjev nagrade. Ob zaključku tekmovanja pa bo izžrebanih še 70 nagrad v znesku 110.000 dinarjev.

Nagrade bodo naslednje:

1. nagrada 10.000 dinarjev, 2.—10. nagrada po 5000 dinarjev, 11.—20. nagrada po 2000 dinarjev, 21.—40. nagrada po 1000 dinarjev in 41.—70. nagrada po 500 dinarjev.

V žrebanje za prvih 10 nagrad bodo zajeti vsi tisti, ki bodo pridobili najmanj 20 novih naročnikov. V žrebanje za vse ostale nagrade pa bodo zajeti vsi ostali sodelujoči poverjeniki in sodelavci. Žrebanje bo 5. marca 1955 v upravi »Ljudske pravice« v Ljubljani.

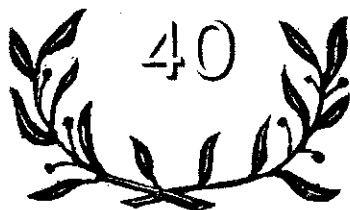
Zaradi tega vabimo dosedanje poverjenike za tisk v obratih Železarne in ostale prijatelje našega lista, da se pridružijo številnim tekmovalcem v Sloveniji. Tozadevne naročilnice lahko dobite v dopoldanskih urah v naši podružnici na Jesenicah, Titov dom, pritličje levo.

Zelimo Vam mnogo uspehov in Vas tovariško pozdravljamo.

Uprava »Ljudske pravice«

Še danes se naroči na

„Ljudska pravica“!

Jubilanti 40-letnega dela v Železarni

Kakor vsako leto, je tudi letos naše podjetje počastilo jubilate 40-letnega dela v Železarni. 29. januarja letos so se jubilanti zbrali na skromnem toda pristrčnem slavlju v Kazini, ki so mu prisostvovali tudi visoki predstavniki podjetja, forumov in družbenih organizacij. Jubilanti so prejeli tudi denarne nagrade, kot skromno priznanje za zvesto in požrtvovalno štiridesetletno delo v podjetju.

40 let dela v Železarni Jesenice so slavili še aktivni sodelavci:

Ažman Franc — obrat mehanična delavnica

Kampič Primož — obrat promet

Langus Janez — obrat Javornik II.

Lipovec Franc — obrat hladna valjarna

Noč Anton — obrat mehanična delavnica

Olah Franc — obrat plavž

Pristov Jože — obrat žična valjarna

Ravhekar Avgust — obrat varilna žica

Stenovec Janez — obrat energijski oddelek

Šober Bogomir — obrat energijski oddelek

Šoberl Janez — obrat žebeljarna

Štravs Jože — obrat Javornik III.

Vindišar Janez — obrat hladna valjarna

Vister Avgust — obrat martinarna

Zupan Valentin — obrat martinarna

Žumer Alojz — obrat žična valjarna

40-letni delovni jubilej so slavili tudi sledeči tovariši, ki so že v zasluženem pokoju:

Gašperin Peter iz Javornika

Jakelj Avgust iz Jesenic

Malej Andrej iz Javornika

Peternel Franc iz Javornika

Praprotnik Jože iz Javornika

Ravnik Janez iz Jesenic

Smolej Lovrenc iz Radovljice

Vsem jubilentom 40-letnega dela v naši Železarni od srca čestitamo, želeč jim še mnogih delovnih uspehov pri naporih za zgraditev lepše bodočnosti naše socialistične domovine, mnogo zdravja in osebne sreče.

Higiensko-tehnična zaščita dela v letu 1954

Prav je, da se seznanimo z vsemi preventivnimi ukrepi, ki jih je oddelek higiensko - tehnične zaščite dela podvzel v borbi za varnost in zdravje delovnega človeka v preteklem letu.

Za izboljšavo tehničnih nedostatkov po obratih in oddelkih, nadalje za gradnjo sanitarij v kamnolomu ter gradnjo sanitarij za kleparje, za dokončno izgradnjo in delno opremo obratne ambulante, za desinfekcijska ter desinsekcijska sredstva, za posebne dodatke, ki jih prejema delavstvo po „Uredbi“, smo žrtvovali v letu 1954 preko 71 milijonov dinarjev. Izredno velika je vsota, porabljena za osebna zaščitna sredstva in sicer znaša preko 81 milijonov dinarjev. Normativ osebnih zaščitnih sredstev, je bil tudi v preteklem letu prva priloga tarifnega pravilnika. Na ta način smo slehernega delavca pri delu dovoljno zaščitili. Istočasno je bil vsak delavec ob vstopu v našo Železarno, ustmeno seznanjen z vsemi nevarnostmi, ki mu groze na poti do delovnega mesta, kot med delovnim procesom. Varnostni priročniki, ki jih delavstvo prejema, pa spremljajo delavce vse do upokojitve.

Ker se zavedamo, da temeljite in takojšnje analize nesreč, največkrat pokažejo za vzrok osebno neprevidnost, malomarnost pri delu, odnosno neuporabo zaščitnih sredstev, smo organizirali mojstrski tečaj, na katerem smo mojstre seznanili z vso problematiko in važnostjo individualne ter tehnične zaščite pri delu. Ker mojstri dajejo delavcu delovne naloge, kontrolirajo potek dela, morajo istočasno odgovarjati tudi za zdrav in varren postopek pri delu.

Na higieno in varnost dela, ki je kot obvezen predmet vnešena v učni program Metalurško industrijske šole ter Delavskega tehnikuma, smo tudi letos polagali vso pozornost ter združevali teorijo s prakso.

V preteklem letu smo po poznani psihotehnični ocenitvi naših žerjavovodij ter učencev v MIS-u, dosegli boljšo in pravo selekcijo mladega kadra, kot tudi delavcev, od katerih način dela terja boljše refleksje in stalno previdno ter premišljeno delo. Skoda le, da nimamo za psihotehnično analizo svojega stalnega uslužbenca, kajti pri tolikšni frekvenci in fluktuaciji delavcev, kot je še vedno v našem podjetju, bi se tako podjetju, kot skupnosti, delo psihoanalitika močno rentiralo.

Pri živahni kapitalni gradnji ter moderniziranju obratov ob istočasnem rednem obratovanju (martinarna, Javornik I. in Javornik II.), smo morali temeljito razmišljati o varnem načinu dela ter sproti reševati preventivo delovnega postopka.

Ne moremo prezreti tudi primerov ponovnih grobih kršitev varnostnih predpisov. Vse take slučaje smo kaznovali ter zahtevali eventuelno tudi premestitve na druga, manj odgovorna delovna mesta. Takih kaznovanj je bilo 23 primerov.

Kljub poudarjeni preventivi, smo pa v preteklem letu imeli precej nesreč pretežno lažjega značaja. Največ nezgod je mehanskih, ne pa tipično metalurških, kar potrjuje našo prejšnjo navedbo o vzrokih nesreč, namreč, da je osebna neprevidnost še vedno najpogostejši nezgodni faktor.

Nadaljnja specifikacija števila in odstotka nezgod po obratih in v posameznih mesecih preteklega leta, bo ob istočasni razčlenitvi vzrokov teh nezgod, osvetlila problematiko nadaljnega dela oddelka za higiensko - tehnično zaščito dela. Prikazali bomo tudi izpad dnin ter materialno izgubo. Posebna tabela bo tolmačila način in % registriranih obratnih nezgod pri nas po danih navodilih, ob istočasno prikazanem srednje evropskem načinu prikaza nesreč.

Za vso izkazano razumevanje, podporo in pomoč pri našem delu v preteklem letu, se moramo iskreno zahvaliti tov. glavnemu in tehničnemu direktorju, Upravnemu odboru ter Delavskemu svetu podjetja, kot tudi glavnemu odboru Sindikata Železarne za sodelovanje.

Letni tabelarni pregled nezgod po obratih, nam najprej pove, da smo imeli v letu 1954 tri smrtne slučaje in sicer:

Dne 9. I. 1954 se je težko ponesrečil ter na poškodbah umrl tov. Konič Jože rojen 15. III. 1911 na Koroški Beli, zaposlen na gradbenem oddelku kot tesar. Ponesrečeni je bil zaposlen pri delih izkopavanja zaklonišča v tunelu na Javorniku. Osebnost krivde nismo mogli po zaslišanih in ogledu terena ugotoviti.

Drugo smrtno žrtev smo imeli 19. VIII. 1954 v martinarni na vlagalnem stroju. Žrtev dela je bil tov. Koželj Edo, rojen 1. I. 1921, stanujoč na Orehku št. 46 pri Kranju, zaposlen kot vlagalec na vlagalnem stroju za SM peči. Usodnega dne je ponesrečenec proti koncu dne imel na električnem kontrolniku manjši defekt, katerega po običaju popravljajo vlagalci sami. Za vsa večja električna popravila na tem stroju, so vlagalci dolžni sami klicati dežurne elektrike. Po varnostnih predpisih, saj je bil s temi seznanjen, bi moral predhodno izključiti glavno stikalo. Tov. Koželj pa tega ni storil, vsled tega je prišel z golimi tokovniki v direktni dotik (380 V), kar je bilo zanj usodno in je bil v par trenutkih mrtev.

Tretjo težjo nezgodo, ki je povzročila smrt, smo zabeležili 25. XI. 1954 ob 3 uri zjutraj v obratu Javornik I. Žrtev nesreče je bil kadrovec Železarne Nikšič, tov. Vučurevič Veljko, rojen 23. III. 1931, stanujoč v baraki „Nikšič“ na Blejski cesti, Jesenice, ki mu je nanj s cagljami prevrnjeni platonski voziček povzročil smrtne poškodbe po vsem telesu.

Prav je, da obrazložimo tudi težke nezgode, ki smo jih v preteklem letu imeli 6. Prvo težko ne-

zgodo smo imeli 13. I. 1954 in sicer v obratu žičarne pri navijalcu odpadkov. Težko se je ponesrečil tov. Juhant Janez, kateremu je vsled nepazljivosti navijalni stroj odtrgal nogo.

Za drugo težko nesrečo, smo morali smatrati nezgodo tov. Vavtar Antona, ki se je kot delavec v livnem prostoru visoke peči št. II. dne 14. IV. 1954 težje opekel na desni roki, s tem, da je pomočil pri padcu desno roko do komolca v tekočo žlindro.

Tretjo težko nezgodo, lahko rečemo najtežjo, smo imeli v livnem prostoru martinarne dne 17. maja 1954 in sicer ob peči SM III. Tcv. Muršec Jakob je bil kritičnega dne zaposlen kot pomožni delavec pri pečnih zidarjih ter je nakladal odpadni material v tam stoječo ladjo. Neposredno ob tem delovnem prostoru, so bile odstavljene mrzle kokile, ki pa niso vse stabilno stale. Iz neznanih vzrokov, verjetno zaradi tresenja, ki ga povzro-

čajo številni žerjavi nad livnim prostorom, se je ena od mrzlih kokil zrušila ter podkopala pod seboj tov. Muršec Jakoba. Poškodba je bila zelo težka in je ponesrečeni utrpel zlom hrbtenice.

Dne 19. V. 1954 se je težje poškodoval tov. Klinar Pavel mlajši in sicer v obratu žebjarne, pri stroju za izdelovanje bodeče žice. Ponesrečeni bi moral kot mladoletnik delati in se priučevati za to delo pod nadzorstvom izkušenega sodelavca, kar se pa ni zgodilo. Posledica tega je bila težka nezgoda, namreč Klinar je izgubil na desni roki 4 prste.

Peto težko nezgodo je utrpel tov. Faletič Jože, zaposlen kot II. pomočnik čistilca preboda v martinarni dne 28. VIII. 1954. Imenovani je vsled nenadne slabosti (omedlevice), padel v okoli 5 m globoko jamo pod žlebom. Pri tem padcu si je zlomil eno prsno - ledveno vretence ter si pretresel možgane.

ŠTEVILO IN ODPSTOTEK NEZGOD TER IZPAD DNIN PO OBRATIH ZA LETO 1954

Obrati	Nezgode				Izpad dnin	Na eno nezg.	Stalež	V % na stalež
	smrtne	težke	lahke	skupno Od teh ženske				
Uprava podjetja	—	—	1	1	5	2	169	0.5%
Nabavni oddelek	—	—	3	3	78	26	58	5.1%
Pomožna služba	—	—	5	5	99	20	117	4.2%
Plavž	—	1	74	75	961	12	360	20.8%
Livarna	—	—	31	31	347	11	190	16.3%
Mehanična Jes.	—	—	44	44	507	11	306	14.3%
Gradbeni	1	—	39	40	468	11	257	15.5%
OTK - laboratorij	—	—	5	5	31	6	127	3.9%
Komunalni	—	—	7	7	419	59	124	5.6%
Energijski	—	—	8	8	186	23	147	5.4%
Martinarna	1	2	182	185	3233	17	580	31.8%
Elektro peč	—	—	8	8	318	39	80	10.0%
Opekarna	—	—	30	30	606	20	219	13.6%
Javornik I	1	—	239	240	3285	13	750	32.0%
Javornik II	—	—	123	123	1594	12	404	30.4%
Žična valjarna	—	—	59	59	1030	17	208	28.3%
Javornik III	—	1	78	79	998	12	302	26.1%
Javornik IV	—	—	6	6	108	18	52	11.5%
Valjarna 2400	—	—	79	79	1119	14	212	37.2%
Jeklovlek	—	—	9	9	290	32	99	9.0%
Predel. obrati	—	1	129	130	1969	15	572	22.7%
Varična žica	—	1	10	11	141	12	117	9.4%
Cevarna	—	—	21	21	242	11	135	15.5%
Elektro del. Jes.	—	—	16	16	191	11	122	13.1%
Konstr. del.	—	—	63	63	866	13	220	28.6%
Promet	—	—	64	64	822	12	417	15.3%
Transportni odd.	—	—	49	49	621	12	167	29.3%
Garaža	—	—	3	3	30	10	20	15.0%
Kapitalna izgr.	—	—	5	5	121	24	79	6.3%
Met. šola	—	—	3	3	49	16	273	1.0%
Skupno:	3	6	1393	1402	20734	15	6890	20.3%

Zadnjo težko nezgodo je imel tov. Rožič Jože, zaposlen kot vodja dnine na generatorjih (plinskih) na Javorniku. Dne 6. XI. 1954 je imenovani šel v pritlični prostor pod generatorji z namenom, da bo očistil podpih v generatorjih. V neposredni okolici pogonske osi za generatorje je iskal neki železni drog, pri tem pa se je preveč približal pogonski osi, ki ga je navila. Pri tem je bil težko poškodovan.

Iz primerjave nezgod od leta 1946 dalje, je razvidno, da smo imeli v letu 1954 dve smrtni in eno težjo nezgodo manj, kot v letu 1953. Število lahkih nezgod je pa višje in to vsled tega, ker smo v letu 1954 registrirali vse nezgode, vključno tudi one od 1 do 3 dni, kar prejšnja leta nismo storili, odnosno upoštevali niti številčno, niti jih nismo izkazali v ‰ nezgod na stalež.

Največ nesreč smo imeli, kot je iz tabele o izpadu in številu nezgod po obratih razvidno, v tež-

kih metalurških obratih, kot so: valjarna 2400, Javornik I., martinarna itd. Smatramo, da je bil glavni vzrok zvišanja lažjih nezgod prav v tem, da je bilo v te obrate sprejetih precej novih delavcev, odnosno, da delavci, ki so se vrnili po odsluženju vojaškega roka in iz orožnih vaj, niso bili dovolj pazljivi in spretni pri delu. Močno nas bremene z lažjimi nezgodami kadrovc iz Nikšiča, ki se pri nas priučujejo, nadalje velika dejavnost kapitalne izgradnje, da ne omenjamo znova utesnjenosti delovnih prostorov, pomanjkanje potov in prehodov ter gostoto železniškega omrežja.

Oddelek za delovno varnost je z več predavanji na tečaju za naše mojstre, aktivno sodeloval. Prepričani smo, da bodo mojstri pravilno tolmačili svojim podrejenim delavcem osnove varnosti dela, kakor tudi sami bolj resno upoštevali vse varnostne napotke pri delu.

STATISTIČNI PRIKAZ NEZGOD OD LETA 1946 DO 1954

Nezgode številčno in v ‰.

Leto	Stalež	Smrtne nezgode	Težke nezgode	Srednje nezgode	Lahke nezgode	Skupaj nezgod	Nezgode v ‰ na stalež	Izpad ur	Izpad ur v din
1946	5424	2	11	156	984	1.153	24.8‰	138.000	2,521.260
1947	6531	7	16	369	942	1.334	22.3‰	149.536	3,253.894
1948	6893	3	8	264	1.302	1.577	22.4‰	130.088	3,034.953
1949	7180	6	22	252	937	1.217	17.5‰	146.800	3,461.544
1950	7237	14	24	34	1.161	1.233	17. ‰	198.536	4,659.640
1951	6328	3	11	58	1.018	1.090	17. ‰	187.600	4,259.258
1952	6125	11	14	50	1.095	1.170	19. ‰	201.736	9,199.157
1953	6544	5	7	65	924	1.001	15.2‰	170.776	8,168.216
1954	6890	3	6	—	1.393	1.402	20.3‰	165.872	8,341.605

Nezgode po mesecih.

Mesec	Stalež	Nezgode razen na poti v in iz službe	‰	Vse nezgode	‰	Nezgode razen 1—3 dni	‰	Št. nezgod odštevisi 1—3 dni in na poti v in iz službe	‰
Januar	6750	101	1.4‰	110	1.6‰	80	1.1‰	71	1. ‰
Februar	6770	83	1.2‰	94	1.3‰	63	0.1‰	52	0.8‰
Marec	6799	86	1.2‰	100	1.5‰	74	1.1‰	60	0.9‰
April	6745	130	1.9‰	134	1.9‰	98	1.5‰	94	1.4‰
Maj	6830	130	1.9‰	134	1.9‰	107	1.6‰	103	1.5‰
Junij	6911	140	2. ‰	145	2.1‰	116	1.7‰	111	1.6‰
Julij	6968	118	1.6‰	126	1.8‰	91	1.3‰	83	1.2‰
Avgust	6924	125	1.8‰	127	1.8‰	104	1.5‰	102	1.5‰
September	6926	155	2.2‰	160	2.3‰	121	1.7‰	116	1.7‰
Oktober	7001	139	1.9‰	145	2.1‰	118	1.7‰	112	1.7‰
November	7007	119	1.6‰	126	1.8‰	93	1.3‰	86	1.2‰
December	7048	86	1.2‰	88	1.2‰	65	0.9‰	53	0.7‰

Skupno: 6890 1402 20.3‰ 1489 21.6‰ 1130 16.4‰ 1043 15.1‰

K tabelarnemu prikazu nezgod po mesecih, moramo za lažje razumevanje podati nekaj pojasnil in sicer:

Mesečna razčlenitev staleža, je po mesecih lahko umljiva. V drugi rubriki številčno prikazujemo vse nezgode, izvzemši nezgode na poti v in iz službe. Lahko rečemo, da se proti tem nezgodam sploh ne moremo boriti. Če na ta način prikažemo % nezgod na stalež, smo imeli v letu 1954 20.3% nezgod. Če všteto tudi nezgode na poti v in iz službe, t. j., da so zajete vse nezgode, se zviša % nezgod na 21.6%.

Za lažjo primerjavo, saj v prejšnjih letih nismo niti številčno, niti procentualno zajeli v letnih poročilih nezgod od 1 do 3 dni — pa znaša v letu 1954 število nezgod, izvzete so nezgode od 1 do 3 dni, 1130 slučajev ali v % skupno 16.4%.

Za prikaz doseženih uspehov v borbi za znižanje obratnih nezgod po inozemskem ključu, saj oni ne registrirajo nezgod od 1 do 3 dni, niti nezgod na poti v in iz službe, smo pa tudi mi dosegli velik uspeh, saj smo na ta način imeli skupno le 1043 nezgod, ali 15.1% na skupni stalež. Iz tega je razvidno, da smo se močno približali povprečnemu srednje - evropskemu %, kljub temu, da je njihova industrija tehnično na višjem nivoju.

Kljub dobrim preventivnim meram po obratih ter nenehni skrbi za zdravje delovnih ljudi, moramo registrirati gotove primere poškodb, ki so povzročile invalidnost naših ljudi. V veliki večini pa delavstvo odklanja rabo nepriročnih osebnih zaščitnih sredstev, odnosno ne upošteva zdravstvenih napotkov pri delu, kar je seveda usodno in vzrok bolezenski invalidnosti, odnosno poklicnim boleznim.

V letu 1954 smo imeli:

144 moških invalidov, od teh 75 zaradi nezgod, 6 zaradi silikoze, 63 zaradi bolezni.

9 ženskih invalidov, od teh 3 zaradi nezgode in 6 zaradi bolezni.

Skupaj 153 invalidov dela, od tega 78 zaradi nezgod, 6 zaradi silikoze in 69 zaradi bolezni.

Čeprav neradi, moramo priznati, da se je v letu 1954, upoštevajoč podatke iz leta 1953, število invalidov zaradi nesreč pri delu, zvišalo za 17 primerov, dočim imamo 1 silikotika več od prejšnjega leta, število bolezenskih invalidov je pa poraslo celo za 31 primerov. Ne smemo prezreti ugotovitve naših obratnih zdravnikov, namreč, da je eden glavnih vzrokov teh bolezni podhranjenost ljudi, odnosno delavcev. Naravno pa je, da se v teh nešteti primerih končno kažejo tudi posledice prestanih telesnih in duševnih naporov iz časov okupacije, v taboriščih in drugod.

Ker mora naše podjetje vse nezgode in bolezenske primere do 7 dni samo plačevati, bo zanimivo, da številčno prikažemo te primere, obenem z številom dni bolovanj ter višino stroškov na račun hranarine.

V letu 1953 je bilo bolezensko in nezgodno odsotnih 8495 naših delavcev in nameščencev. Bolevali so skupno v roku 7 dni 30.824 dni. Na račun hranarine smo plačali 11,173.942 din.

V letu 1954 pa je bilo nezgodnih in bolezenskih primerov do 7 dni 8217 ter so bolovali 31.442 dni. Za te smo plačali na račun hranarine 12 milijonov 082.999 dinarjev.

Nujno je, da pri splošnem pregledu poškodb pogledamo tudi vzroke nesreč. Če so ti vzroki znani, lahko preventivno ukrepamo in na ta način podvzamemo vse, da bi se število tudi lahkih nesreč zmanjšalo. Vzroke nesreč lahko razčlenimo:

Neurejenost potov in prehod. v del. prostorih	82
Neurejenost ročnega orodja	70
Pomanjkanje in neurejenost zaščit. naprav	15
Pomanjkljiva organizacija dela	35
Nepredpisan in samovoljni način dela	24
Neuporaba zaščitnih sredstev	149
Gibanje in zadrževanje na nedov. mestu	58
Osebn. neprevidnost	711
Neprevidnost druge osebe	97
Nespretnost	60
Utrujenost pri delu	46
Neurejena — spolska pot	55

Skupno: 1402

Porast nezgodnih primerov v zvezi z neurejenostjo potov in prehodov, gre predvsem na račun živahne kapitalne izgradnje. Ponovno moramo poudariti, da kljub renoviranju obratov, delo ni nikjer počivalo. Na urejenost ročnega orodja, je delavstvo vse premalo pazilo. V bodoče bo dolžnost mojstrov, da tudi na to bolj pazijo. Število nezgodnih primerov z ozirom na pomanjkanje in neurejenost zaščitnih naprav, se je v primerjavi z lanskim letom zmanjšalo za polovico. Prav tako je padlo število nezgod z ozirom na pomanjkljivo organizacijo dela. Samovoljni način dela, kakor tudi nepredpisan način bremenitja našo nezgodno statistiko. Visoko je število nesreč vsled neuporabe zaščitnih sredstev. Precej slučajev gre na račun nepriročnosti teh sredstev. Vsled tega smo že naročili nekatera zaščitna sredstva v inozemstvu. Prepričani smo, da nam bo na ta način uspelo znižati % nezgod, saj ima inozemstvo izredno priročna in estetska sredstva za zaščito delavca. Precej vzgojnega dela bo še treba, da bomo zmanjšali nesreče, ki nastajajo vsled gibanja in zadrževanja na nedovoljenem mestu. V zvezi s tem bo potrebno zaostri delovno disciplino. Največ vzrokov nesreč je posledica osebne neprevidnosti ljudi. Kljub temu, da stalno opozarjamo delavce, da je potrebno za zdravo in varno delo delavčeva spočitost, primerna obleka in obutev ter dovoljna prehrana, je delavstvo še vedno preveč brezbrizno in premalo koncentrirano pri delu. Precej nesreč smo morali registrirati vsled neprevidnosti so-delavcev. Rekrutacija delovne sile iz drugih republik, kjer ni industrijske tradicije, v veliki meri bremeni nesreče zaradi nespretnosti pri delu. Ne smemo prezreti tudi pojava prevelike utrujenosti pri delu. Delavstvo namreč svoj prosti čas še vedno v precejšnji meri porablja mesto za počitek za postranski zaslužek. Precej dela še čaka oddelek za zaščito dela kot tudi vodstvo podjetja v zvezi z ureditvijo varnih potov in prehodov.

Poškodbe lahko razčlenimo takole:

Ubodnine	130
Opekline	228
Izvini	89
Zmečkanine	412
Rane - urezi	248
Odrgnine	28
Tujki	97
Udarci	46
Zlomi	64
Nalomi	10
Infekcije	29
Zastrupitve s plini	9
Pretres možgan	6
Amputacije	6

Skupno: 1402

K tem poškodbam ni potreba ne vem kakšnih pripomb, saj je vsakomur že na prvi pogled jasno, da so to tipične poškodbe v težki industriji.

Zanimiv je pregled z ozirom na dele telesa, ki so bili pri poškodbah prizadeti in sicer:

Glava	68
Oči	121
Obraz	43
Zapestje in prsti	475
Podleht in nadleht	95
Hrbet	39
Boki	5
Prsa	18
Trebuh	5
Noge	431
Stopalo	73
Rebra	29

Skupno: 1402

Razvrstitve poškodovancev po kvalifikaciji, nam pokaže, da se je ponesrečilo največ kvalificiranih delavcev, na drugem mestu so pa polkvalificirani, dočim nekvalificirani delavci zasedajo tretje mesto. Razčlenitv je sledeča:

Visokokvalificirani delavci	43
Tehnično osebje	9
Administrativno osebje	2
Kvalificirani delavci	784
Polkvalificirani delavci	320
Nekvalificirani delavci	233
Učenci	6
Pomožno osebje	5

Skupno: 1402

Važna je tudi doba zaposlitve pri razčlenitvi poškodb.

Zaposlenih do 6 mesecev	355 — 25.3%
Zaposlenih do 1 leta	200 — 14.3%
Zaposlenih nad 1 leto	847 — 60.4%

Skupaj: 1402 — 100%

Največ poškodovancev je bilo med zaposlenimi nad 1 leto. Vendar je tudi število poškodovancev zaposlenih do 6 mesecev precejšnje. Poškodb je

bilo največ na četrtek, na splošno pa lahko rečemo, da jih je bilo največ proti koncu tedna in da upada nižja številka nesreč na ponedeljek.

Na dopoldanski dnini je število zaposlenih največje, zato je razumljivo najvišje število nesreč na tej izmeni.

Na naših rešilnih postajah je v preteklem letu iskalo prvo pomoč 8457 članov našega kolektiva. Zanimivo je, da smo preobvezali 30.141 poškodovancev ter potrošili za sanitarni material v letu 1954 1.247.106 dinarjev. Poleg tega smo izvedli 36 primerov raznih desinfekcij z različnimi strupi, 13 depedikulacij in tako razušili preko 200 postelj in ljudi, izvršili tudi dvakrat deratizacijo vseh obratov in oddelkov, poleg tega pa deratizirali v 20 posameznih slučajih. Za vzdrževanje sanitarij smo izdali preko leta 71 litrov lizola.

Omenili smo že, da naši delavci precej bolujejo na želodcu, odnosno drugih prebavnih organih. Zanimivo je, da ima naša obratna ambulanta 303 slučaje želodčnih obolenj. Vse te slučaje bo interni oddelek bolnice na Jesenicah pregledal ter potem ukrepal.

Tudi v preteklem letu so naši poklicni gasilci vršili spremstvo na vseh onih delih, kjer bi opravljanje dela za posameznika bilo preveč nevarno. Inšpekcija dela je poslala univ. prof. Homana, ki je pregledal vse Draeger aparate, CO cedila, dihalne cevi, rezervne Kali - patrone ter preizkusili moštvo tudi praktično. Poveljniku poklicnih gasilcev je prof. Homan dal tudi konkretne naloge v zvezi z izpopolnitvijo te aparature, kakor tudi glede nabave potrebnega aparata za preizkušanje Draeger aparatov.

Vodstvo podjetja je s 3. IX. 1954 pristopilo k kolektivnemu zavarovanju vseh svojih delavcev in uslužbencev. Zato je sklenilo z Državnim zavarovalnim zavodom v Kranju kolektivno zavarovanje. Za vsakega delavca na ta način podjetje plača mesečno po 30 dinarjev. V to zavarovanje so vključeni tudi delavci in uslužbenci službe delavske preskrbe in MIŠ in sicer od sprejema do obračuna pri našem podjetju. Na račun tega zavarovanja je podjetje v preteklem letu vplačalo 816.870 din, dočim so naši delavci, odnosno svojci prejeli na račun tega zavarovanja v 5 primerih skupno 167 tisoč dinarjev. Nekaj primerov še ni rešenih, odnosno ponesrečeni še bolujejo ter nam na ta način še ni bilo mogoče predpisno prijaviti nezgod. Pojasnujemo, da vključuje to kolektivno zavarovanje vse nezgode, ki imajo za posledico invalidnost tako na delovnem mestu, kot tudi, če se kdo ponesreči doma odnosno izven podjetja. Zavarovalna premija se izplačuje po določbah, ki so priložene kolektivni zavarovalni polici. V pojasnilo javljamo samo, da v slučaju smrtne nezgode prejmejo svojci na račun tega kolektivnega zavarovanja 75.000 din, dočim za trajno nesposobnost priznani % invalidnosti do 150.000 din.

Ne bi bilo prav, če ne bi razčlenili porabljenih stroškov, ki jih je podjetje v preteklem letu v pretežni meri žrtvovalo za preventivne svrhe in sicer:

Za tehnično izboljšavo, za vzdrževanje in novogradnjo sanitarij	din	56.680.113.—
Za osebna zaščitna sredstva	din	81.503.879.—
Za sanitarni material	din	1.248.000.—
Za dodatek delavcem po „Uredbi“ — mleko	din	6.170.491.—
Za dodatke delavcem — kava	din	2.263.307.—
Za dodatke delavcem — sladkor	din	1.700.378.—
Stroški za gazirano vodo	din	820.268.—
Stroški za milo delavcem	din	2.549.389.—

Skupaj: din 152,935.830.—

Prikazani stroški za preventivne mere, nam jasno kažejo, da je tako oddelek za zaščito dela kot tudi vodstvo podjetja pravilno postopalo v borbi za zdravje in znižanje nezgod, saj je dokazano, da je veliko bolje več žrtvovati za preprečanje nezgode ali bolezni, kot pa dopustiti, da bi slabi delovni pogoji ogrožali delavčevo zdravje in življenje.

V naši obratni ambulanti so se v preteklem letu vršili redno tedensko po dvakrat, specialistični zdravniški pregledi in to po specialistu za oči kot tudi specialistu za nos, ušesa in grlo. Ravno tako je prihajal na Jesenice specialist za otroške bolezni.

V letu 1954 je bil izvršen specialistični pregled vseh naših delavcev in uslužbencev, ki zaradi težkih delovnih pogojev (ropot), nagibajo k poklicni naglušnosti. Obenem s tem pregledom so bile izvršene tudi meritve jakosti ropota po vseh obratih ter najbližjih stanovanjskih prostorih. Škoda, da nam specialist za te bolezni, ki je tudi ta merjenja in preglede organiziral, odnosno izvršil, svojega elaborata še ni dostavil.

Zelo nas veseli, da bomo v letu 1955 končno le pričakali začetek gradnje sanitarij za martinarno. Istotam bo stacionirana tudi osrednja restavracija za delavstvo. Na ta način nam bo omogočeno higijenskim prilikam primerno oskrbeti kuhanje in delitev mleka, kave in tudi drugih toplih obrokov hrane. Morda bo vodstvo podjetja imelo možnost prirediti tudi z gradnjo osrednjih sanitarij za obrat plavž, ki naj bi bile postavljene za kavperji. Istotam je predvidena tudi nova rešilna postaja, kajti sedanja ne odgovarja več svojemu namenu. Vodstvo podjetja bo tudi v zvezi z novogradnjo in modernizacijo valjarn, skrbelo za gradnjo sodobnih sanitarij.

Prav bi bilo, da bi v letu 1955 za prevoz poškodovancev podjetje nabavilo nov rešilni avtomobil. Upamo, da bomo uspeli na mestu, kjer je predvidena nova vratarnica, lokalizirati tudi novo glavno rešilno postajo, ki naj bi bila moderno in sodobno urejena. Nujno potrebujemo tudi toplotere, vlagomere, kot tudi aparat za merjenje prahu. Zavedamo se, da delovni pogoji ravno zaradi prevelike vročine v posameznih obratih, nadalje zaradi visoke vlage ter prekomernega zaprašja, ogrožajo zdravje in varnost delavca. Veliko lažje bi se argumentirala potreba po eventualnih izboljšavah, če bi imeli te pripomočke pri roki.

Vodstvo podjetja je pokazalo izredno razumevanje pri dograditvi in opremljenosti naše obratne ambulante. Še vedno pa obratna ambulanta nima modernega nujno potrebnega röntgen aparata, s katerim je razpoznavna sumljivih poškodb in bolezni mogoča.

Naša obratna ambulanta je v decembru 1954 pričela polno obratovati. Bolniški oddelek je od tega dne več ali manj zaseden. V neštetih primerih je tako tudi samcem omogočena za uspešno zdravljenje pravilna in primerna prehrana ter bolniška nega. Po drugi strani smo pa že koncem meseca lahko uvideli, da je bilo precej lažjih primerov izredno hitro ozdravljenih. Za sanacijo lažjih poškodb, nam je nujno potrebna rehabilitacijska delavnica, v kateri bi delavstvo s primernimi pripomočki usposabljal poškodovane dele telesa.

Vodstvo podjetja štipendira zdravnika, ki se bo specializiral za zobozdravstvo. S tem v zvezi pa je potrebno, da pričnemo razmišljati tudi o gradnji zobne ambulante, ki naj bi bila last podjetja. Že preje smo omenili, da Jesenice nimajo niti mlečne restavracije, niti dietične kuhinje, imamo pa med našim delavstvom 303 primere želodčnih obolenj. Prej ali slej bomo morali delavstvu omogočiti tudi dietično prehrano. Z zidavo zobne ambulante, postavitvijo stanovanj za zdravnika na bolniškem oddelku, bi morda rešili tudi vprašanje te kuhinje.

Ob koncu poročila naj pribijemo še to, da je pri vseh teh velikih naporih, ki jih vlaga oddelek za zaščito dela in vodstvo našega podjetja za zdravje naše delovne skupnosti tudi v bodoče še bolj potrebna pomoč prav slehernega posameznika in člana našega kolektiva, saj je najboljša varnostna naprava lastna pazljivost in upoštevanje vseh predpisov higiensko - tehnične zaščite dela.

V boj proti nezgodam!

Disciplina na delovnem mestu
je predpogoj
za dvig storilnosti dela!

Naša proizvodnja v decembru 1954

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA DECEMBER 1954

Skupna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v %	
	Družb. plan količina	Definit. plan količina
Plavž	98.6	97.2
Martinarna	106.0	103.8
Elektro peč	100.3	108.6
Skupaj:	103.1	101.5
Težka proga	109.0	108.9
Lahke proge	107.3	106.4
Žična valjar.	122.7	115.7
Valjarna 2400	101.2	97.4
Valjarna 2200	—	—
Valjarna 1300	—	113.3
Jeklovlek	97.2	103.1
Skupaj:	118.7	107.8
Hladno valj.	104.2	101.4
Žičarna	103.6	107.1
Pred. proizv.	108.0	108.0
Cevarna	108.9	133.3
Elektrod. odd.	113.3	108.4
Skupaj:	105.6	109.4
Siva livarna	103.7	122.5
Jeklo livarna	124.2	122.7
Skupaj:	106.5	122.5
Opekarna	116.6	113.6
Vse skupaj:	109.0	104.9

Družbeni plan:	po količini	109.00%
	po vrednosti	112.90%
Definitivni plan:	po količini	104.90%
	po vrednosti	106.30%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA DECEMBER 1954

Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v %	
	Družb. plan količina	Definit. plan količina
Plavž	—	—
Martinarna	—	—
Elektro peč	—	—
Težka proga	13.2	158.8
Lahke proge	101.4	97.7
Žična valj.	194.3	121.2
Valjarna 2400	101.2	97.4
Valjarna 2200	—	—
Valjarna 1300	—	113.3
Jeklovlek	97.2	103.1
Skupaj:	95.2	105.1
Hladno valj.	104.2	101.4
Žičarna	101.2	120.5
Pred. proizv.	108.0	108.0
Cevarna	108.9	133.3
Elektrod. odd.	113.3	108.4
Skupaj:	105.4	114.5
Siva livarna	—	—
Jeklo livarna	64.1	102.6
Skupaj:	64.1	102.6
Opekarna	—	—
Vse skupaj:	97.8	107.5

Družbeni plan:	po količini	97.80%
	po vrednosti	103.60%
Definitivni plan:	po količini	107.50%
	po vrednosti	107.50%

Naša elektrodna tovarna

Kadar govorimo na Jesenicah o dvigu proizvodnje v količinskem in kakovostnem merilu, mislimo vedno na naše plavže, jeklarne in valjarne. Ti obrati imajo na Jesenicah že svojo tradicijo in zgodovino, pa tudi vsakomur, ki pride na Jesenice, padejo najprej v oči njihove visoke in široke strehe in obilica dimnikov, ki se iz njih tudi vedno prav izdatno kadi.

Zelo malo pa vedo tujci in tudi Jeseničani o elektrodni tovarni, ki je med šamotarno in cevarno tako stisnjena, da še tovarni avtomobili ne morejo do nje. V tem samostojnem obratu, ki je nastal šele po osvobojenju bolj po iniciativi sodelujočih kot po planski direktivi nekdanje direktije črne metalurgije, se izdelujejo razne vrste dodatnega materiala za plamensko in električno obločno varjenje in sicer tako za jugoslovanske potrebe kot tudi za izvoz na bližnji Vzhod in druge dežele.

Iz skromnih začetkov v leseni lopi se je ta obrat razvil v zadnjih devetih letih v prvo in tudi našo največjo elektrodno tovarno, ki proizvaja samo visokokvalitetno blago po jugoslovanskih in mednarodnih standardih. Njeni izdelki morajo v kvalitetnem pogledu odgovarjati državnim predpisom, ki so bili v preteklem letu izdelani po vzorcu mednarodnih regulativov, so pa tudi pod redno periodično kontrolo angleškega in francoskega klasifikacijskega društva Lloyd's Register of Shipping in Bureau Veritas.

Ker je doživela varilna tehnika v Jugoslaviji po osvobojenju nesluten razmah in imamo že obilico domačih visokokvalificiranih varilcev, varilnih tehnologov in konstruktorjev, ki postavljajo iz dneva v dan nove in vedno strožje zahteve na kakovost varilnih žic in elektrod, je bilo nujno, da je tudi naša elektrodna tovarna sledila temu napredku, neglede na pomanjkanje prostora in finančnih sredstev, ki bi bila v tem obratu najbolj plodonosno naložena. Z našimi elektrodami se varijo danes ladje, mostovi, žerjavi in razna prevozna sredstva, pa tudi parni kotli, tlačni cevovodi in hidromehanska oprema naših vodnih central. Brez skrbno izdelanih in vsestransko preizkušenih elektrod bi taka dela sploh ne bila mogoča in bi od nadzorne tehnične oblasti, ki odgovarja za varnost, tudi ne bila odobrena. Dokler jeseniška elektrodna tovarna ni sama razvila tega prepotrebnega materiala v primerni kakovosti, smo morali vse to blago za drage devize uvažati iz tujine. Danes pa že krijemo dobršen del domačih potreb z našimi izdelki in se pojavljamo celo na inozemskih tržiščih.

V elektrodnem obratu izdelujemo 19 vrst izdelkov in sicer: 7 vrst jeklenih žic za plamensko varjenje, 2 vrsti golih, 2 vrsti strženastih in 8 vrst oplaščenih elektrod. Spričo tako pestrega asortimenta in dejstva, da je treba ves ta material odpremljati tudi v primerni embalaži, je razumljivo, da zahteva tako delo posebno pozornost in natančnost. Za praktično uporabo se morajo izdajati tudi še posebna navodila in se n. pr. etikete in prospekti za oplaščene elektrode tiskajo in izdajajo kar v 5 jezikih za domača in svetovna tržišča.

Izdelava tega blaga seveda ne more potekati šablonsko, ker je vezana na izredno stroge kvalitetne kriterije brez ozira na slučajne proizvodne pogoje, ki so vse prej kot idealni. Tudi storilnost na moža in uro se ne sme dvigati na račun najmanjšega propusta v kakovosti. Izdelki se namreč pred uporabo ponovno preizkušajo od strani kontrolnih oddelkov domačih potrošnih podjetij in tudi inozemstvo ni prav nič velikodušno na področju svobodne trgovine.

Kako se je dvigala proizvodnja elektrodne tovarne iz leta v leto, najbolj nazorno kaže naslednja tabela:

Leto	Opplaščene elektrode	elektrode Strženaste	Gole elektrode in žica za plam. varj.	Skupaj (v tonah)
1945	—	51,6	4,7	56,3
1946	—	249,8	96,1	345,9
1947	23,6	488,0	140,0	651,6
1948	149,0	800,0	333,9	1283,7
1949	159,0	909,0	235,0	1303,0
1950	360,0	770,0	228,0	1358,0
1951	371,0	460,0	166,0	997,0
1952	401,9	500,1	256,9	1158,9
1953	942,6	731,2	597,3	2071,1
1954	1301,5	901,7	559,9	2763,1
1955 plan	1630,0	1200,0	670,0	3500,0

To rapidno dviganje proizvodnje kaže po eni strani, kako potrebe tega materiala v Jugoslaviji rastejo iz leta v leto in kako si je naša elektrodna tovarna s svojimi kvalitetskimi izdelki že osvojila tržišče. Te številke nam pa tudi narekujejo, da se nadaljnje investicije izplačajo, ker je bodočnost jeseniške Železarnice izključno v kakovosti finalnih proizvodov jeklarstva.

Elektrodna tovarna se od ostalih obratov naše Železarnice bistveno razlikuje po tem, da po svoji tehnološki in organizacijski plati prav nič ne sliči metalurškemu obratom, ampak ima svojstvene postopke kemično-tehnološke narave. Od žičarne dobiva samo vlečeno žico predpisanega sestava, vse ostale osnovne surovine — 22 po številu — pa dobiva od drugih domačih in inozemskih dobaviteljev, po predpisanih analizah in fizikalnih testih.

In ker je ta industrijska panoga ena najmlajših v svetu, vsa še močno zavita v tajnost in tudi zaščitena s patenti in licencami, v njej tudi ni nič stalnega. Njeni izdelki se morajo stalno razvijati, če hoče biti konkurenčna, posamezni postopki pa se tudi menjajo z napredkom varilske znanosti.

Zato sta znanje in izkustvo vseh sodelujočih najmočnejše osnovno sredstvo tega obrata, česar se danes še najmanj zavedamo. Če bomo vse pereče probleme elektrodne tovarne še v naprej reševali šablonsko in jih potiskali v ozadje, misleč samo na naše velike osnovne obrate, se prav lahko dogodi, da nas bodo v tej tako rentabilni proizvodnji najdražjih jeklarskih izdelkov prehiteli druge republike, ki so že uvidele pomembnost male predelovalne industrije za njih ožji gospodarski razvoj. Zahteve po preselitvi naše elektrodne proizvodnje v osrčje države so sicer utihnile, ker so po zakonu o samoupravljanju naših industrijskih podjetij postale nemogoče. Monopolni položaj jeseniškega železarstva je brezdvomno v zatonu. Zato je treba nenehoma misliti na tisto bodočnost gorenjskega kota, ki jo nam diktira stvarnost in položaj naše domače surovinske baze.

Ing. Knez Leo

Ko si na delu, se spomni, da imaš
doma ženo in otroke,
ki želijo, da se vrneš zdrav
domov!

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—DECEMBER 1954 Skupna proizvodnja

Indeks izvršitve v %		
Obrat:	Družb. plan količina	Definit. plan količina
Plavž	101.7	97.2
Martinarna	107.0	103.3
Elektro peč	87.6	90.0
Skupaj:	104.5	100.7
Težka proga	101.0	93.0
Lahke proge	104.0	99.0
Žična valj.	113.1	104.5
Valjarna 2400	105.6	99.5
Valjarna 2200	143.2	106.6
Valjarna 1300	121.1	101.2
Jeklovlek	100.7	100.1
Skupaj:	106.5	98.0
Hladno valj.	101.4	95.4
Žičarna	104.6	100.5
Pred. proizv.	99.9	98.6
Cevarna	103.7	103.7
Elektrod. odd.	95.9	92.3
Skupaj:	102.7	99.3
Siva livarna	114.2	114.2
Jeklo livarna	116.3	114.7
Skupaj:	114.5	114.3
Opekarna	106.4	101.0
Vse skupaj:	105.2	99.7

Družbeni plan:	po količini	105.2%
	po vrednosti	105.6%
Definitivni plan:	po količini	99.7%
	po vrednosti	99.6%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—DECEMBER 1954 Blagovna proizvodnja

Indeks izvršitve v %		
Obrat:	Družb. plan količina	Definit. plan količina
Plavž	—	—
Martinarna	—	—
Elektro peč	—	—
Težka proga	58.2	108.8
Lahke proge	102.7	87.2
Žična valj.	124.0	96.5
Valjarna 2400	109.6	103.2
Valjarna 2200	137.4	104.0
Valjarna 1300	121.1	101.2
Jeklovlek	100.7	100.1
Skupaj:	106.2	98.9
Hladno valj.	101.4	95.4
Žičarna	107.6	106.1
Pred. proizv.	99.9	98.6
Cevarna	103.7	103.7
Elektrod. odd.	95.9	92.3
Skupaj:	102.9	100.5
Siva livarna	—	—
Jeklo livarna	56.4	87.7
Skupaj:	56.4	87.7
Opekarna	—	—
Vse skupaj:	107.4	100.8

Družbeni plan:	po količini	107.4%
	po vrednosti	103.2%
Definitivni plan:	po količini	100.8%
	po vrednosti	99.3%

Naši proizvodni rekordi

Lahka proga je 13. januarja 1955 dosegla rekord dnevne proizvodnje in sicer

275.289 kg vložka in
262.730 kg proizvodnje.

Valjarna 1300 je 27. decembra 1954 dosegla rekord dnevne proizvodnje in sicer

127.680 kg vložka in
104.710 kg proizvodnje.

Valjarna 2400 je 20. januarja 1955 dosegla rekord dnevne proizvodnje in sicer

525.140 kg vložka in
326.960 kg proizvodnje.

Zičarna je v mesecu decembru 1954 zvišala svoj mesečni proizvodni rekord na 2.507 ton.

Cevarna je v letu 1954 dosegla svoj letni proizvodni rekord s 7.104 tonami. (Najvišja predvojna proizvodnja je bila 5.646 ton).

Hladna valjarna je v letu 1954 dosegla svoj letni proizvodni rekord s 7.656 tonami. (Prejšnja najvišja proizvodnja je bila leta 1940 s 6.425 tonami.)

Zičarna je v letu 1954 dosegla svoj letni proizvodni rekord s 25.128 tonami. (Normalna produkcija se je do slej gibala okoli 18.000 ton letno.)

Čestitamo!

Vse za dvig proizvodnosti!

**Varuj našo
skupno
lastnino
pred
požarom**

Iz zakona

o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev

Novi Zakon o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev, objavljen v Uradnem listu FLRJ št. 51, z dne 8. 12. 1954, ima v svojih določilih nekaj novosti oziroma sprememb dosedanjega izvajanja zdravstvenega zavarovanja. Skušali jih bomo v tem sestavku nekoliko pregledati, da bi bili o njih vsaj v glavnem seznanjeni vsi člani delovnega kolektiva.

TEMELJNE DOLOČBE

Po tem novem zakonu, obsega zdravstveno zavarovanje pravico do zdravstvenega varstva, pravico do nadomestila plače med boleznijo in v nekaterih drugih primerih, pravico do nadomestila plače med poročniškim dopustom in do podpore za opremo otroka, ter pravico do povračila potnih stroškov v zvezi z zdravstvenim varstvom. Zagotovljena je tudi pravica do pogrebne in posmrtnine.

Zavarovanci po tem zakonu imajo ob enakih pogojih enake pravice, ter se od njih ne sme zahtevati plačila za uživanje pravic, ki jih določa ta zakon. Pravice iz zdravstvenega zavarovanja se zavarovaneem ne more odreči ali zmanjšati.

ZAVAROVANE OSEBE

Po določbah tega zakona so zavarovani vsi delavci in uslužbenci, ki so zaposleni v FLRJ ne glede na spol, starost in državljanstvo in ne glede na to, ali je njihovo delovno razmerje nastalo v skladu z veljavnimi predpisi. Enake pravice po tem zakonu imajo z delavci in uslužbenci izenačene osebe, dočim imajo vajenci, upokojenici, volonterji in nekateri drugi določene pravice. Zavarovani so tudi družinski člani delavcev in uslužbencev in z njimi izenačenih oseb.

Pravice iz zdravstvenega zavarovanja imajo naslednji družinski člani:

1. zakonec in otroci do dopolnjenega 16 leta starosti, če se šolajo pa do konca predpisanega rednega šolanja, vendar najdalje do dopolnjenega 25 leta starosti, ob pogoju, da zavarovaneec zakonca oziroma otroke preživlja;

2. starši, očim in mačeha, stari oče in stara mati, če so nezmožni za delo in nimajo lastnih dohodkov, ki bi jim zadoščali za preživljanje, pa jih zaradi tega preživlja zavarovaneec;

3. bratje, sestre in vnuki do dopolnjenega 16 leta starosti, če se šolajo pa do konca rednega šolanja, vendar najdalje do dopolnjenega 25 leta starosti, če nimajo staršev in ne dohodkov, ki bi jim zadoščali za preživljanje, pa jih zaradi tega preživlja zavarovaneec.

Pod gotovimi pogoji imajo bratje, sestre in vnuki, kakor tudi tuji otroci vzeti na preživljanje pravice iz zdravstvenega zavarovanja tudi če ne izpolnjujejo navedenih določil.

Zdravstveno zavarovanje otrok, ki se šolajo, se lahko podaljša najdalje do dopolnjenega 26 leta starosti, če so prekinili šolanje zaradi bolezni. Ravno tako se podaljša pravica do zdravstvenega varstva otrokom, bratom, sestram ali vnukom, če postanejo trajno pridobitno nezmožni pred 16 oziroma 25 letom starosti.

Pravice iz zdravstvenega zavarovanja imajo tudi:

1. zavarovanečev zakonec, ki ni pridobil pravice do družinske pokojnine, zato, ker ni dopolnil predpisane starosti, če je bil ob smrti zavarovanca star nad 40 let (žena) oziroma nad 55 let (mož), ali če je bil mlajši, pa preživlja otroka, mlajšega od 14 let ali če se je v treh mesecih po zavarovanečevi smrti prijavil za zaposlitev pristojni posredovalnici za delo;

2. zavarovanečev zakonec v primeru razveze zakona, če mu je bila s sodno odločbo priznana preživnina in izpolnjuje pogoje iz prejšnjega odstavka, oziroma je trajno nezmožen za delo;

3. starši umrlega zavarovanca, katere je ta preživljal, če niso pridobili pravice do pokojnine.

PRAVICE IZ ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA

Zdravstveno varstvo obsega:

1. zdravniški pregled in zdravljenje v zdravstvenih zavodih in na bolniškem domu;
2. zdravila in druga zdravilna sredstva ter sanitetni material, ki je potreben za zdravljenje;
3. zdravniško in drugo strokovno nego in pomoč pred porodom, ob porodu in po porodu v zdravstvenih zavodih in na domu porodnice;
4. nego zob (izdiranje, zdravljenje in plombiranje);

5. zdravljenje s popolno oskrbo v tistih objekti naravnih zdravilišč, ki so organizirani kot zdravstveni zavodi, kadar je tako zdravljenje nujno.

Do tega zdravstvenega varstva imajo pravico vsi zavarovanci, tudi tisti, kateri so zaposleni redno najmanj polovico predpisanega polnega delovnega časa. Ne glede na trajanje delovnega časa pa tedaj, kadar je varstvo potrebno v zvezi s poklicnim obolenjem. Družinski člani zavarovancev imajo pravico do zdravstvenega varstva iz točke 1—4 prejšnjega odstavka, dočim bo pravica zdravstvenega varstva iz točke 5 za družinske člane določena s posebnimi predpisi. Družinski člani delavcev in uslužbencev, zaposlenih nepopoln delovni čas, imajo pravico do zdravstvenega varstva samo v primerih kadar ima zavarovanec pravico delati skrajšan delovni čas po posebnih predpisih.

Ob posebnih pogojih so zagotovljene tudi naslednje vrste zdravstvenega varstva:

1. zobotehnična pomoč in zobna protetična sredstva;
2. proteze in drugi ortopedski pripomočki in sanitarne priprave;
3. zdravljenje v naravnih zdraviliščih brez oskrbe, kadar je tako zdravljenje koristno, ni pa nujno.

Delavci in uslužbenci ter zavarovancev zakonec in otroci imajo pravico do zdravstvenega varstva iz prejšnjega odstavka če so zavarovanci zaposleni poln redni delovni čas, ali po presoji zdravstvenega organa delajo skrajšan delovni čas, če so zavarovani brez presledka najmanj šest mesecev neposredno pred obolenjem, ali s presledki najmanj dvanajst mesecev v zadnjih dveh letih pred obolenjem. Ne glede na to koliko časa je bil kdo zavarovan ima pravico do tega varstva če mu je to (zavarovancu) potrebno v zvezi s poškodbo zaradi nesreče pri delu ali v zvezi s poklicnim obolenjem, ki se smatra kot nezgoda pri delu.

Celoten znesek stroškov za ortopedsko obutev gre na račun zdravstvenega zavarovanja le, če ima ta obutev lastnost ortopedskega pripomočka ali je sestavni del ortopedске pomožne priprave.

Zobotehnična dela, proteze, ortopedski pripomočki in sanitarne naprave bodo standardizirane. Na zahtevo se lahko opravi to dela nad predpisanim standardom, če plača zavarovana oseba razliko pri ceni.

Pravica do zdravstvenega varstva traja ves čas dokler obstoji svojstvo, ki daje pravico do zdravstvenega zavarovanja in še en mesec po prenehanju tega svojstva.

Kadar so delavci in uslužbenci zaradi bolezni ali poškodbe začasno nezmožni za delo, zaradi zdravljenja ali medicinskih preiskav v stacionarnem zdravstvenem zavodu (izvzemši v naravnih zdraviliščih brez oskrbe), poslani v drug kraj zaradi domače nege ali ugodnejšega podnebja, kadar sploh ne morejo delati ali morejo delati le delno zaradi določenega zdravljenja ali zdravniškega pregleda in medicinskih preiskav, ki se ne morejo opraviti izven zavarovancevega rednega delovnega časa, kadar so izolirani, določeni, da negujejo obolelega ožjega družinskega člana, ali so določeni za spremljevalca bolniku, imajo pravico do nadomestila plače.

Osnova za nadomestilo plače se določi praviloma na podlagi povprečja plač s stalnimi dodatki za delo v rednem delovnem času, ki so bile izplačane v zadnjih treh mesecih pred tistim mesecem v katerem je nastal primer, ki daje pravico do nadomestila.

Zvezni izvršni svet lahko določi za posamezne kategorije zavarovancev tudi pavšalne osnove za nadomestilo plače, lahko pa predpiše tudi za vse zavarovance ali za posamezne kategorije, da se določa nadomestilo plače po zavarovalnih razredih oziroma drugih osnovah.

Nadomestilo plače znaša 80% osnove za nadomestilo za prvih sedem dni in 90% osnove za nadomestilo po sedmih dneh za zavarovance, ki so bili zavarovani brez presledka najmanj šest mesecev ali s presledki dvanajst mesecev v zadnjih dveh letih neposredno pred začetkom pravice do nadomestila in 60% osnove za nadomestilo za prvih sedem dni oziroma 70% od osnove po sedmih dneh za zavarovance, ki ne izpolnjujejo tega pogoja.

Obolenje v tridesetih dneh zaradi iste bolezni, se šteje za podaljšanje prejšnjega bolezenskega dopusta.

Vajenci, zavarovanci, ki so postali nezmožni za delo zaradi nesreče pri delu ali poklicnega obolenja, ter dotični, ki so določeni za spremljevalca bolniku imajo od prvega dneva izostanka z dela pravico do nadomestila plače v višini polne osnove za nadomestilo.

Tuberkuloznim gre od prvega dneva izostanka z dela nadomestilo v višini polne osnove, če so bili pred nastankom pravice do nadomestila zavarovani brez presledka najmanj šest mesecev ali s presledki dvanajst mesecev v zadnjih dveh letih in v višini 75% osnove za nadomestilo, če ne izpolnjujejo tega pogoja.

Za prvih sedem dni delovne nezmožnosti zaradi bolezni ali poškodbe za zavarovance plačujejo nadomestilo plače podjetja, za zavarovanke pa polovico tega nadomestila. Ustanove plačajo nadomestilo v vseh primerih do konca tistega meseca, v katerem je nastala pravica do nadomestila.

Če zdravnik javne zdravstvene službe med zdravljenjem zavarovance ugotovi, da se je njegovo zdravstveno stanje toliko zboljšalo, da bi lahko delal skrajšan delovni čas, mu določi delo s skrajšanim delovnim časom, za katero mu gre ustrezajoče nadomestilo v razmerju med časom, ki ga prebije na delu in polnim rednim delovnim časom.

Še nekaj o akumulacijskem jezeru Radovna

K članku o akumulacijskem jezeru Radovna v zadnji številki »Zelezarja« bi bilo še sledeče pripomniti. Akumulacijo vode in s tem tudi energije bi se dalo povečati tudi s tem, da bi se v jezero napeljala Bistrica in to le takrat, kadar je narasla, saj bi v hidrocentrali Moste itak odtekala čez jez. Bistrico bi zajezili s malim jezerom nekako pri slapu Peričniku pri 750 m nadmorske višine in jo odvedli po rovu, dolgem kakih 2 in pol km, v jezero Radovno. Letno pade na tem področju okoli 200 milijonov m³ vode. Polovico te bi lahko odvedli v jezero Radovna, saj zdaj kot odvišna voda teče čez jez v Mostah in predstavlja komaj desetino vse vode, ki teče po Savi. S tem bi bilo treba jez v Radovni dvigniti od 50 m na 60 do 65 m, s čimer bi se prostornina vode od prejšnjih 50 milijonov m³ dvignila na 75 milijonov m³, kar bi povečalo dobavo električne energije, ki bi jo dala predvidena hidrocentrala na Bledu, od 120 milijonov KW ur na 200 milijonov KW ur letno, zmogljivost elektrarne pa od 20.000 na 30.000 KW letno, oziroma od 25.000 KW na 40.000 KW, če bi se izkoriščal še padec do Save Bohinjke.

Pri tem naj omenim tudi možnosti zajezitve potoka Jesenica, ki ima dokaj stalno vodo. Zajezitev bi bila možna nekako 60 do 70 m nad višino Zelezarne, voda pa bi se po ceveh premera 500 mm odvajala v Zelezarno. S tem bi odpadle vse črpalke in obloge okoli visokih dimnikov, letno pa bi prihranili 5 milijonov KW ur električne energije, tako, da bi bilo to delo na vsak način rentabilno.

A. G.

OBJAVA

Na razstavi v Metalurški koli ob priliki 85. obletnice obstoja Zelezarne Jesenice je bil razstavljen obilen in zanimiv material fotografij, brošur in dokumentov predvojne borbe jeseniškega proletariata in njegovega kulturnega dela, kakor tudi iz časa NOV. Ker se piše zgodovina naše Zelezarne, v kateri bo tudi to predvojno obdobje jeseniškega delavca opisano, potrebno pa je za to tudi vse slikovno in dokumentarno gradivo, prosimo vse, ki so prispevali to gradivo za omenjeno razstavo, da ga spet oddajo in dajo na razpolago. Prav tako prosimo vse, ki imajo še kakršenkoli material iz teh časov, (fotografije, brošure, časopise, dokumente, rekvizite itd.), da jih prav tako začasno posodijo, da bi bilo gradivo za zgodovino naše Zelezarne čim pestrejšje in obsežnejše. Vse gradivo dostavite tov. Milošu Magolcu, v stavbi personalnega oddelka ali ZB na Jesenicah.

Ljudje, energija in hrana

Mogoče malo nenavaden naslov? Kmalu bomo pa videli, da so vsa tri vprašanja precej ozko medsebojno povezana. Najprej ljudje: koliko jih je na svetu? Kako raste število prebivalstva na zemlji? Demografija (veda o prebivalcih naše zemlje) je tako zapletena stvar, da je treba ta dejstva precej poenostaviti če nečemo utoniti v podrobnostih.

Pred 2000 leti je bilo na našem planetu domnevno 250 do 350 milijonov ljudi. Približno 700 let kasneje je imela zemlja približno enako število prebivalcev — okoli 300 milijonov — in dolgemu počasnemu nazadovanju celotnega prebivalstva je sledil porast.

Treba je bilo približno nadaljnjih 950 let, do okoli leta 1650, da se je teh 300 milijonov podvojilo, vendar samo 200 let, od leta 1650 do 1850, za naslednjo podvojitve na 1.200.000.000. Od leta 1850 do 1950, v pičlih 100 letih, se je prebivalstvo zemlje znova podvojilo in šteje danes okoli 2.400.000.000 ljudi.

Po teh presenetljivih in v nekem oziru mogoče tudi zaprepačajočih številkah se je torej človeštvo od začetka našega štetja pomnožilo trikrat. Moralo je preteči 1750 let, da se je podvojilo prvič, toda samo 200 let za za naslednjo in le 100 let za najnovejšo podvojitve. Prebivalstvo torej ne samo da narašča, ampak raste kot snežna kepa, ki jo pustimo po hribu navzdol, hitreje in hitreje.

Oglejmo si to resno naraščanje še z druge strani. Cenijo, da se je prebivalstvo zemlje v letu 1952 povečalo vsak dan za 60.000 oseb, v letu 1953 pa za 70.000 oseb; seveda je to čisti porast, torej presežek rojstev nad umrlimi.

Ta dejstva razlagajo na najrazličnejše načine. Nedvomno zelo vpliva napredek medicinske vede, ki je povzročil izboljšanje javnega zdravstva in kontrolo nad večino bolezni ter znatno zmanjšanje otroške umrljivosti in podaljšanje življenjske dobe. Vplivajo pa še drugi činitelji.

Kaj pa stvarno pomenijo te številke? Nekateri optimisti napovedujejo, da se bodo stvari v bodoče razvijale takole: izboljšanje zdravstva — znanstveno kmetijstvo — povečanje splošne produkcije — povečanje izobrazbe — višja življenjska raven — prostovoljno in avtomatično zmanjšanje rojstev — stalno število prebivalstva in boljše življenje za vse. Pesimisti pa slikajo to verigo dogodkov sledeče: izboljšanje zdravstva — znanstveno kmetovanje — povečanje produkcije — naraščanje prebivalstva — bogati postajajo še bogatejši — večja izobrazba povzroča nezadovoljstvo — socialni kaos — lakota in beda.

Toliko za zdaj o številu ljudi. Zdaj nekaj o energiji. Predvsem, koliko energije rabi na dan človek?

Zavarovanec, ki med rednim delovnim časom išče zdravniško pomoč, ki bi jo lahko dobil tudi izven delovnega časa, nima pravice do nadomestila plače za izgubljeni delovni čas.

Zavarovanec, ki se zdravi ali je na medicinski preiskavi v zdravstvenem zavodu, v katerem ima popolno oskrbo (stacionarni zdravstveni zavod), ima pravico do delnega nadomestila plače, njegova višina je odvisna od števila družinskih članov, ki jih zavarovanec preživlja.

Delno nadomestilo se določi v odstotku od nadomestila plače in znaša:

- 50% — za zavarovance brez družine;
- 75% — za zavarovance z enim družinskim članom;
- 90% — za zavarovance z dvema družinskima članoma in
- 100% — za zavarovance s tremi ali več družinskimi člani.

Zaposleni družinski člani in družinski člani, ki imajo pokojnino, se ne štejejo pri zračunavanju višine delnega nadomestila plače.

Pravico do nadomestila plače ima zavarovanec ves čas, dokler je začasno nezmožen za delo.

Med mego obolelega družinskega člana gre zavarovancu nadomestilo največ za petnajst dni — če je oboleli družinski član mlajši kot 14 let in največ za sedem dni — če je oboleli družinski član starejši. Skupščina okrajnega zavoda za socialno zavarovanje določi pod katerimi pogoji se ta pravica lahko podaljša. (Pripominjamo, da se porod ne smatra za bolezen.)

Zavarovane osebe, ki so v priporu ali preiskovalnem zaporu, obdržijo pravico do zdravstvenega varstva ves čas, dokler so zavarovane.

Ne pridobi oziroma izgubi se pravica do nadomestila plače med boleznijo, če zavarovanec postane nezmožen za delo zaradi posledic kaznivega dejanja, za katero je obsojen s pravnomočno sodbo sodišča; če si nalašč povzroči nezmožnost za delo z namenom, da bi imel pravice iz zdravstvenega varstva; če namenoma preprečuje ozdravljenje oziroma usposobitev za delo ali če se brez opravičenega razloga ne odzove vabilu na določeni zdravniški oziroma komisijski pregled.

PRAVICE OB NOSEČNOSTI IN PORODU

Zavarovanke imajo med porodniškim dopustom pravico do nadomestila plače za devetdeset dni, in sicer praviloma petinštirideset dni pred porodom in petinštirideset dni po porodu. To nadomestilo znaša za zavarovanke, ki so bile zavarovane brez presledka najmanj šest mesecev ali s presledki dvanajst mesecev v zadnjih dveh letih neposredno pred porodom, 100% osnove za nadomestilo; za zavarovanke, ki ne izpolnjujejo tega pogoja pa 80% osnove, katero se izplačuje tudi za čas ko je porodnica v zdravstvenem zavodu s popolno oskrbo.

Za dojenje otroka, šest oziroma osem mesecev po porodu, ima zavarovanka pravico, da dela skrajšan delovni čas, za katerega prejema ustrezno (100% ali 80%) nadomestilo plače.

Podpora za opremo otroka gre zavarovanki za vsakega novorojenega otroka; zavarovancem pa gre ta podpora ob porodu ženinca člana družine, ki ima pravico do zdravstvenega zavarovanja, če so zavarovani brez presledka najmanj šest mesecev ali s presledki dvanajst mesecev pred otrokovim rojstvom.

Podpora za opremo otroka se izplača materi, če ni s predpisi za izvajanje tega zakona določeno, da se lahko izplača tudi komu drugemu.

POTNI STROŠKI

Povračilo potnih stroškov obsega povračilo prevoznih stroškov in povračilo za stroške oskrbe in nastanitve med potovanjem in prebivanjem v drugem kraju.

Povračilo prevoznih stroškov se prizna za najkrajšo relacijo po osnovni tarifi za redna prevozna sredstva javnega prometa.

POGREBNINA IN POSMRTNINA

Ob smrti zavarovanca, kakor tudi če umre kakšen član zavarovanceve družine, ki ima pravico do zdravstvenega zavarovanja, gre družini oziroma zavarovancu pogrebna (povračilo za pogrebne stroške).

Ob smrti delavca ali uslužbenca, gre družinskim članom, ki jih je zavarovanec do svoje smrti preživljal, posmrtnina (posmrtna podpora) v znesku polnega enomesečnega nadomestila plače.

PREGLEDI

Tisti, ki prvič nastopijo delo ali nastopijo delo po presledku, daljšem kot šest mesecev, ali spremenijo poklic, se morajo poprej podvreči zdravniškemu pregledu v javnem zdravstvenem zavodu.

Uvajajo se tudi periodični in sistematični pregledi zaposlenih zavarovancev.

UVELJAVLJANJE PRAVIC

Pravico do zdravstvenega varstva uveljavljajo zavarovanci in njihovi družinski člani pri zdravstvenih zavodih ali zdravniških javne zdravstvene službe na podlagi predpisane izkaznice (bolniškega lista), s katero dokažejo, da so zavarovane osebe, in na podlagi predpisane listine (osebne izkaznice) s katero dokazujejo svojo istovetnost.

Zavarovanci in njihovi družinski člani uveljavljajo pravico do zdravstvenega varstva praviloma pri zdravstvenih zavodih in zdravniških javne zdravstvene službe na območju zavoda za socialno zavarovanje, ki je pristojen po kraju njihove zaposlitve oziroma po njihovem stalnem prebivališču.

Za presojo zdravstvenega stanja zavarovancev so pristojni zdravniki v zavodih zdravstvene službe in zdravniške komisije.

Zdravnik javne zdravstvene službe, ki je pri zavarovancu ugotovil začasno nezmožnost za delo zaradi bolezni ali poškodbe, mora po tridesetih dneh nepretrganega bolezenskega dopusta poslati zavarovanca, če se ta ne zdravi v stacionarnem zdravstvenem zavodu, na pregled pristojni zdravniški komisiji.

Če zavarovanec ni zadovoljen z izvidom oziroma presojo delovne zmožnosti, ki jo je dal pristojni zdravnik-posameznik, se lahko v 24 urah pritoži ustmeno ali pismeno pri tem zdravniku ali neposredno na zdravniško komisijo. Če pa ni zadovoljen z odločbo zdravniške komisije, se lahko v treh dneh po prejemu odločbe pritoži ustmeno ali pismeno pri tej komisiji na višjo zdravniško komisijo.

Zoper odločbo zdravnika-posameznika ali zdravniške komisije se lahko pritoži tudi zavod za socialno zavarovanje ali podjetje oziroma delodajalec.

V zavarovančevem imenu se lahko pritoži v odrejenem roku tudi sindikalna organizacija.

Pravico do denarnih nadomestil, povračil in podpor uveljavljajo zavarovane osebe pri okrajnem zavodu za socialno zavarovanje ali pri za to od zavoda pooblaščenih podjetjih in ustanovah.

Potni stroški se lahko izplačajo naprej na podlagi napotnice za pregled ali zdravljenje v drugem kraju.

Prevozni stroški za prevoz bolnika v zdravstveni zavod, ob premestitvi iz enega v drugi zdravstveni zavod in ob odpravi iz zdravstvenega zavoda, če je to potrebno, se povrnejo pozneje na podlagi potrdila o prevozu. Če prevoz ni bil opravljen z javnim prevoznim sredstvom, mora pristojni ljudski odbor potrditi, da cena za prevoz ustreza krajevnim razmeram.

Podpora za opremo otroka se daje praviloma naprej na podlagi izvida in presoje zdravnika, da bo porod verjetno nastopil v enem mesecu. Po otrokovem rojstvu se izplača ta podpora le na podlagi potrdila matičarja, da je bil otrok rojen živ.

Pogrebna oziroma posmrtnina se izplača na podlagi matičarja o smrti zavarovanca oziroma družinskega člana.

Protiv odločbi, s katero je bilo zavrženo izplačilo po tem zakonu, se lahko v petnajstih dneh vložiti pritožba pri organu, ki je to odločbo izdal, na republiški zavod za socialno zavarovanje.

Izplačila po tem zakonu se lahko zahtevajo v enem letu od njihove zapadlosti.

Zdravstveni zavodi morajo preiskovati in zdraviti zavarovane osebe po vseh sodobnih znanstveno-medicinskih metodah. Okrajni zavodi za socialno zavarovanje pa se morajo prepirati, ali se zavarovane osebe ravna po nalogih in nasvetih zdravnikov.

POVRNITEV ŠKODE, KAZNI IN VARSTVENI UKREPI

Gospodarske in druge organizacije, ustanove, delodajalci, zdravstveni zavodi in zdravniki ter okrajni zavodi in uslužbenci, kakor tudi zavarovane osebe so dolžne povrniti škodo napravljeno proti predpisom tega zakona, ter so za prestopke zagrožene občutne denarne kazni.

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

Pravice po tem zakonu gredo od 1. januarja 1955 dalje. Pridobljene pravice po prejšnjih predpisih, če zavarovane osebe ne izpolnjujejo pogojev po tem zakonu, se uživajo še naprej v skladu z določbami tega zakona vse dotlej, dokler traja obolenje in dokler jim je potrebno zdravljenje.

Zavarovanim osebam, ki po prejšnjih predpisih niso pridobile določenih pravic iz bolezenskega zavarovanja, gredo po 1. januarju 1955 pravice, ki jih določa ta zakon, če izpolnjujejo ali pozneje izpolnijo pogoje, ki so za zadevne pravice predpisane s tem zakonom.

Po tem zakonu ne gre delovnim invalidom, katerih invalidnost je posledica bolezni, invalidnina, če so zaposleni pri istem ali podobnem delu z nezmanjšano plačo.

Zakon o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev je stopil v veljavo 16. decembra 1954, njegove določbe pa se uporabljajo od 1. januarja 1955.

V Združenih državah porabi vsaka oseba na dan okoli 3000 kalorij kot hrano. Vsak Američan pa porabi 40-krat toliko ali okoli 125.000 kalorij na dan za toploto in pogonsko silo. Preseneča, da se porabi okoli 25% celotne energije za kurjavo prostoro, samo eno desetinko tega ali okoli 2,5% celotne energije pa za hrano.

Za ves planet bi pa bile te številke — seveda le približne — sledeče: vsak zemljan porabi povprečno na dan 2.400 kalorij za hrano in okoli 6000 kalorij za kurjavo in pogonsko silo.

Če pomnožimo to planetarno povprečje s prebivalstvom, dobimo, da rabi vsa zemlja okoli 15 bilijonov kalorij na dan in sicer eno tretjino od tega za hrano, dve tretjini pa za toploto in pogonsko silo. Ta številka je tako velika, da jo je nerodno stalno ponavljati in hočemo zato privzeti za 1 bilijon kalorij naziv »ene zemeljske enote energije«. Naš planet rabi torej na dan 15 zemeljskih enot.

Zdaj poznamo tri vire energije. Prvi in največji vir je takojmenovana sončna energija, drugi atomska energija in končno energija iz kozmičnih žarkov. To zadnjo vrsto energije je zaenkrat tako težko izkoriščati, da se z njo nečemo nadalje ukvarjati v tem članku.

Od sonca dobivamo energijo, v kateri se naš planet vsaj polovico dne kopije. Imamo sončno energijo, ki smo jo prejeli pred nekaj meseci ali tedni, ki je začasno nakopičena v zelenih rastlinah ali v vodi, ki je prišla na dan zaradi sončnega vpliva in s katero zdaj proizvajamo pogonsko silo, ali pa ta energija greje tropske vode in je nakopičena v vetrovih in atmosfersni elektriciteti. Potem imamo sončno energijo, ki jo je zemlja prejela mnogo tisočletij prej in je zdaj nakopičena pod njeno površino v rudinskih gorivih. Vse te vrste sončne energije se razlikujejo v raznih važnih pogledih. Dnevna dobava energije in njeno začasno kopičenje sta podobna stalnemu dohodku, stalno nakopičena — petrolej in premog iz predzgodovinskih rastlin — pa je kapital, ki nam ga je sonce zapustilo iz prejšnjih časov.

Vsak dan pošlje sonce na zemljo energije, ki znaša okoli 1.400.000 zgoraj določenih zemeljskih enot. Dnevna dobava sončne energije je torej približno 100.000 krat večja kot jo zdaj rabi naša zemlja, katere potrebe znašajo na dan 15 zemeljskih enot. To ogromno količino energije, ki jo dobivamo od sonca, so skušali poljudno prikazati na razne načine. En primer: če vpoštevamo atmosferno vsrkanje, odstotek oblakov, noč itd., dobi samo ploskev pol kvadratnega metra na dan energijo, ki odgovarja 3000 kalorijam, ki jih rabi ena oseba za svojo hrano. Če bi to hoteli izraziti v — seveda nerealističnih — številkah, bi človek za popolno kritje svojih potreb po hrani rabil le pol kvadratnega metra vrtno zemlje.

Če bi bilo temu tako je pač naše dosedanje izkoriščanje zemlje zelo neučinkovito, mogoče komaj 5 ali 10

odstotno. Koruzna njiva bi potemtakem dajala le kakšne dve desetinki odstotka tistega pridełka, ki bi ga po zgoraj navedenem računu morala.

Preidimo zdaj k tretjemu vprašanju, k hrani. Po naši dosedanjí razlagi bi bili hrana in energija precej ista stvar, čeprav seveda nista. Ne pozabljajmo naravno važnosti primerne prehrane, sestave in okusa hrane.

Vendar ostane dejstvo, da so iz hladnega analitičnega vidika v bistvu potrebne le tri sestavine: zadostna preskrba s sorazmerno malo vrstami atomov, v glavnem z ogljikom, dušikom, kisikom in vodikom, dobava energije, ki druži vse te atome v molekule, ki jih lahko uporabi naš življenjski sistem in bistroumnost za produciranje molekul iz atomov in energije. Na srečo se nam ni treba mučiti glede vprašanja preskrbe z atomi, ki so neuničljivi in jih lahko vedno znova in znova uporabljamo.

Kaj je zdaj splošni problem vseh teh treh spremenljivih okoliščin? Seveda imamo tu celo vrsto neprijetnih problemov. Tudi če bosta človeška iznajdljivost in energija lahko pridelovala dovolj hrane za naraščajoče prebivalstvo, bodo še vedno obstojale silne težave s shranjevanjem hrane, prevozom in cenami ter z vsemi s tem združenimi kulturnimi, socialnimi, gospodarskimi in političnimi komplikacijami.

Imamo opraviti s silno nujno potrebo rešitve in s težkim dolgoročnim problemom. Vendar je človek preseñetljivo iznajdljiv ter je često skupno z »muhami« narave prehitel razne dolgoročne napovedi. Razni znanstveniki, raziskovalne skupine, industrije, vladne in mednarodne ustanove izjavljajo, da so možnosti za bistveno in hitro pomoč, pri čemur bi moral ves svet zlasti uvesti znanstveno kmetovanje skupno z melioriranjem in ohranjevanjem plodne zemlje. S tem bi dosegli začasno olajšanje in pridobili na času, v katerem bi lahko iznašli in izvedli trajnejša izboljšanja.

Isti krogi se ukvarjajo tudi z raznimi sorodnimi vprašanji, tako na primer z izboljšanjem vasi v Indiji in drugje, s tem združenim izboljšanjem zdravstva, kmetijstva, pismenosti, zadružništva, domače industrije itd. Vsa taka izboljšanja lahko znatno vplivajo na problem prehrane našega planeta. V tej zvezi je treba omeniti delo številnih mednarodnih ustanov, ki pospešujejo rešitev vseh teh vprašanj po vsem svetu z milijonskimi sredstvi.

Govorili smo že o dejstvu, da zavisi hrana v glavnem od atomov, katerih imamo obilo, od energije, ki je enako v izobilju dosegljiva in od iznajdljivosti. V tej smeri se mora bistroumnost človeka zdaj udeleževati.

Prvo področje, ki bo verjetno vplivalo na preskrbo človeštva s hrano, so raziskovanja na področju sončne energije, ki vključujejo prav tako fotosintezo kot tudi študije o možnosti pretvorbe elektromagnetične energije sonca v kemično ali električno.

Pišejo nam . . .

KDO JE KRIV?

Pod tem naslovom smo brali prispevke v dveh zadnjih številkah našega lista, zato smatramo za potrebno, da na to odgovorimo.

Pisec F. S., ki vprašuje zakaj je bil spomenik padlim v NOV na Javorniku na Dan mrtvih osamljen, najbrže ni upoznan z delom ZB Javornik - Koroška Bela. Tudi na Dan mrtvih je namreč bila komemoracija in sicer na pokopališču pri grobovih padlih tovarišev in tovarišic, kjer sta tudi sodelovala godbeni in pevski odsek javorniške »Svobode«, kot vse doslej. Požrtvovalnost godbenega in pevskega odseka se je posebno izkazala s tem, da so šli z nami celo v obmejni pas k odkritju plošče za svobodo padlima kurirjema relejne linije jeseniškega vojnega področja v januarju leta 1945. Spomenik na Javorniku smatramo za simbol NOB, ne pa za nagrobni spomenik tovarišev in tovarišic, katerih imena so vklesana na njem, zato smo na dan, ko se spominjamo vseh mrtvih, izbrali za komemoracijo grobove.

Glede slik padlih borcev in aktivistov pa razstave istih nismo mogli napraviti, ker so v delu albumi, v katerih bodo dobile slike najčastnejše mesto, kot jim pripada.

Omenimo naj še, da se padlih tovarišev in tovarišic Javornika in Koroške Bele spominjamo še na dva dneva in sicer 9. maja na dan zmage nad fašizmom in 4. septembra, ko je krajevni praznik Javornika in Koroške Bele, v spomin na junaško smrt prvih petih talcev, ki jih je okupator podlo ustrelil na Koroški Beli. Proslava na oba spominska dneva se v čim večjem številu udeležujmo, da se v bodoče ne ponovi to, kar se je preteklo leto, ko smo bili na teh proslavah organizatorji sami s sodelujočimi in nekaj redkimi izjemami svojcev in prebivalstva.

Odbor ZB je pripravljen storiti vse za čim lepšo počastitev padlih, toda pri tem želi čim več pomoči in sodelovanja s strani samega prebivalstva terenov Javornik - Koroška Bela, ker le s skupnimi močmi bomo častno počastili vse, ki so dali svoja življenja za lepšo bodočnost nas vseh.

Odbor ZB Javornik - Koroška Bela

ZA BOLJŠO MORALNO-POLITIČNO VZGOJO

Ob Dnevu JLA smo v naši edinici odprli poseben kabinet, v katerem je nazorno prikazano delo, razvoj in problemi nekaterih naših velikih podjetij.

Po ideji kapetana JLA Rajčiča Ivana smo začeli pošiljati raznim tovarnam in podjetjem dopise s prošnjo, da nam pošljejo razne prospekte, vzorce svojih proizvodov, slike in kratko zgodovino podjetja, da z vsem tem seznanimo vojake, ki so na odsluženju kadrovskega roka in jim nazorno pokažemo proizvodnjo in življenje naših podjetij in delovnih ljudi. Ta dobro zamišljena ideja o formiranju takega kabineta nam je prinesla dragoceno znanje in ga bo še nadalje prinašala, saj se bo skozi kabinet tudi v bodoče razvrstilo na stotine naših vojakov.

Žal pa nekatera podjetja niso razumela te naše zamisli in izgleda, da jim ni do tega, da bi vojaki naših edinic spoznali bogastvo in uspehe naše domovine, ki jo bodo znali braniti in očuvati z znojem priborjene zmage pred vsakim morebitnim napadalcem. Zanimivo je, da so se naši prošnji takoj odzvala predvsem manjša podjetja.

Ob tej priložnosti se v imenu vse edinice najlepše zahvaljujem Upravnemu odboru Železarne Jesenice za vse poslane prospekte in zgodovino tovarne, ki so nam nazorno pokazali ves njen razvoj in uspehe.

Mnogo vojakov se jeanimalo za proizvode Železarne Jesenice, ki uživa povsod velik ugled in sloves. Zato bi bilo prav, če bi tudi Železarna Jesenice poslala vsaj nekaj vzorcev svojih proizvodov, saj bi to istočasno tudi njej sami služilo kot dobra reklama.

Še enkrat najlepša zahvala Upravnemu odboru Železarne Jesenice. Pošiljam tovariške in armijske pozdrave vsem članom delovnega kolektiva Železarne Jesenice z željo, da bi Vaše podjetje tudi v letu 1955 slavilo velike gospodarske zmage, ki bodo utrdile moč naše domovine in izboljšale življenjski standard delovnega človeka.

Stare Milan, vojak v. p. 4427 - Niš

Miha Klinar:

Ob plavžih

Sonce se je v dimu skril
in vendar še misliš nanj,
kot da z žarki bi vabilo
te v daljave zlatih sanj.

Ali nam ni zdaj za sanje:
iskre ugašajo v roj saj! —
Delo naše je vsakdanje,
ni ne pesem, ne smebljaj.

Kadar šarž iz plavža vrisne,
nas zalije slani znoj,
žgoči žar nas k sebi stisne
in nam vsili z ognjem boj.

Ti pa bi o soncu pisal?
Šarž iz iste je snovi!
Njega dim ne bo zabrisal,
vre kot potok iz peči.

Nekdaj je tako iz sonca
se iztrgal naš planet —
rdeča Zemlja, hčerka sonca,
in se ohladila v svet.

Ali žar je v nas pustila,
ogen njen nas v prsih žge;
vsa goreča se je skrila
v nas, da se iz nas odpre.

In takrat bo Zemlja rdeča
razvetela se kot cvet...
Iz rok naših raste sreča
in ogreva mrzli svet.

Nadaljno področje so morski viri, zlasti energetika življenjskega ciklusa v morju. Skupna količina ogljika, fiksiranega po fotosintezi v oceanih, je najmanj prav tako velika in mogoče celo 10 krat tako velika kot ga privzame rastlinstvo na kopnem. Od vse hrane našega planeta jo prihaja zdaj iz morja le okoli 1.25%. Te številke jasno kličejo po večjem izkoriščanju morskih virov.

Tretje področje je voda. Mogoče je pomanjkanje vode največja ovira večjega pridelka. Seveda gre pri tem za problem boljše razdelitve vode, za vodo na pravem kraju in ob pravem času. Del tega problema je vprašanje čiščenja slane vode z gospodarsko zmogljivimi stroški. Sem spada tudi možnost izkoriščanja kemije pri napravljanju umetnega dežja iz oblakov, možnost vpeljevanja rastlin, ki ne rabijo mnogo vlage na sušnatih področjih itd.

Četrto področje je mikrobiologija. Ne mislimo pri tem samo na gojenje bakterij za pridobivanje proteinov in maščob, čeprav bo tudi to važno za razne predele sveta. Mislimo bolj splošno na dejstvo, da so mikroorganizmi, kot nas učijo genetiki, zelo spretni in specializirani mali kemiki, ki spretno in učinkovito izvajajo organsko sintezo pri zmernih temperaturah. Človek zdaj le omejeno izkorišča mikroorganizme. Vse to področje je še zelo malo proučeno in še skoraj nič izkoriščeno.

Priznavamo, da človeštvo ne more živeti ob samem kruhu, mislimo pa tudi, da težko živi brez njega. Z drugimi besedami, delati moramo za boljši svet tudi s tem, da delamo za čim več hrane za čim več ljudi.

(Warren Weaver AIS)

Pristopi
tudi Ti
v
gasilske
vrste!

ČE ŠE NE VEŠ, LAHKO IZVEŠ...

Odstranitev materiala, ki je odveč v skladiščih

Največ se v podjetjih potroši materiala, kar nam zgovorno kaže računovodstvo. Ostali stroški, če pregledamo kalkulacije se skoraj ne vidijo. Material je drag in mnogo se ga potroši.

Kjer pa se največ potroši, vemo, da se tudi lahko največ prištedi. Če na materialu prihranimo samo 10 odstotkov je to več, kot vsi ostali stroški skupaj, saj predstavlja material 91 odstotkov vseh stroškov, ostali stroški pa le 9 odstotkov.

Kako prihraniti na materialu?

Na podlagi podatkov računovodstva o posameznih stroških moramo analizirati vzroke posameznim materialnim stroškom in jih poiskati v skladiščih, delavnicah, med starim železom in na haldi.

Oglejmo si zaenkrat samo skladišče. Za vsako dimenzijo in vrsto proizvoda imamo kartico v skladišču. Teh kartonov je seveda mnogo, zato jih moramo sortirati. Najprej bomo oddvojili vse one, kjer vidimo, da se material ni izdajal vse leto. Iz teh sestavimo spisek s sledečimi podatki:

naziv in kvaliteta materiala,
dimenzija in označba,
stanje v skladišču,
dan in količina zadnje nabave,
dan in količina zadnje izdaje.

Na osnovi tega bomo lahko odgovorili kje in zakaj se je material naročil in kje je bil in zakaj trošen.

V drugo skupino bomo oddvojili kartone onega materiala, ki ga je v skladišču več, kot je to letno potrebno. To se vidi iz kartonov samih, če so dobro vodeni.

Če se te vrste material izdaja samo enkrat letno je morda pravilno, da ga je več, čeprav so taki materiali redki in tudi ni nujno, da ga imamo za več let v rezervi.

Tretjo grupo tvorijo materiali, ki so po ceni zelo dragi. Tudi o teh napravimo poseben pregled in to po višini cene.

Z analizo vseh treh grup dobimo spisek odvisnega materiala, ki ga pregleda obrat v koliko bi lahko te materialije še lahko koristil. Analizo dobi potem nabavni oddelek, ki dokončno z ozirom na celotne potrebe določi kaj se izloči in kaj ne. Tako se potem sestavi spisek nepotrebne materiala z vsemi podatki, ki so potrebni za izvršitev prodaje.

Čiščenje v tem smislu je nujno vsaj enkrat na leto, ali pa takrat, ko se v obratu bistveno menja program proizvodnje.

Kaj so direktni in kaj indirektni stroški?

V praksi često razumemo pod pojmom „direktni stroški“ stroške proizvodnje - material, plače, kot je to bilo preje v kalkulacijah. Na drugi strani pa razumemo pod „indirektnimi stroški“ le stroške režije. Če pogledamo teoretično pa je to pojmovanje nepravilno. Neki stroški niso direktni zaradi tega, ker so nastali zaradi potrošnje materiala, ki prehaja direktno v proizvod, niti niso drugi stroški indirektni zaradi tega, ker so posledica potrošnje materiala, ki ne prehaja direktno v proizvod. Poleg direktnosti in indirektnosti stroškov materiala, obstajajo tudi direktni in indirektni stroški dela, za katere ne moremo reči, da prehajajo ali ne prehajajo v proizvod, ker se delo materializira v procesu dela, pri tem pa ne prehaja v proizvod, temveč samo menja uporabno vrednost predmeta dela v uporabno vrednost proizvoda.

Delo in material so **direktni** stroški, kadar se material in delo lahko direktno zaračuna na proizvod, za katerega sta bila delo in material potrošena. V stroške zobatega kolesa je možno direktno zaračunati vrednost jekla iz katerega je izdelan, kot tudi vse plače; v stroške surovega jekla je možno zaračunati direktno vrednost grodlja in starega železa, kot tudi stroške plač delavcev v jeklarni.

Za razliko temu, pa sta delo in material **indirekten** strošek takrat, ko se stroški dela in materiala morejo samo indirektno zaračunati na proizvod, za katerega sta se delo in material potrošila. Plača šefa oddelka v katerem se izdeluje 10 raznih proizvodov se ne more direktno zaračunati na račun vsakega teh proizvodov, ker ni nikjer registrirano koliko časa je šef potrošil za vsak posamezni proizvod v proizvodnji. Njegovo plačo je le možno podeliti na vse proizvode po nekem ključu. Podobno je z mazivom za stroje.

Do pogrešnih pojmovanj direktnih in indirektnih stroškov prihaja zaradi tega, ker material za izdelavo in plače izdelave običajno predstavljajo direktne stroške, medtem, ko režijski material in plače predstavljajo indirektno stroške. To pa vedno ni tako, ali vsaj v vseh slučajih ne.

V vseh slučajih, pri katerih iz enega materiala v istem procesu proizvodnje dobimo razne proizvode, niso material niti plače direktni, temveč samo indirektni stroški in se tako tudi zaračunavajo: vezani proizvodi, frakcijska distilacija itd. Tudi pomožni material predstavlja material za izdelavo, a se ne direktno, temveč samo indirektno zaračuna. Po drugi strani pa lahko zaračunamo tudi režijske stroške kot direktne stroške na proizvod, če se v podjetju proizvaja samo en proizvod.

Bacba v zasneženih gorah

(Pokljuka - Lipanca v zimi 1941-42)

Zasopla sva se vzpenjala v strmalo, poraslo sem in tja z gorskim mecesnom, proti temenu Lipanskega vrha. Smuči so se ugrezale v sipkem pršiču. Blejska koča v Lipanci je domovala že globoko pod nama na pragu lijakaste grape med dvema grebenoma v varnem zavetju.

Čudovit dan je napočil. Med Jelovico in Begunjščico je vzhajalo sonce kot velika krvavordeča obla. Vzhod je bil preprežen z rahlo sivino, ki je rdela, se spreminjala v rožnato, prelivala v vijoličasto in se stapljala z modrim nadihom jutranjega neba. Zrak je bil čist, miren in mrzel. Vzpela sva se na greben. Rušje je zbičano od zimskih vetrov ječalo upognjeno in primrznjeno v snegu. Spodaj pod nama se je kot zaledenelo vzburkano morje razprostirala Pokljuka s svojimi zasanjanimi, s snegom obeljenimi gozdovi.

Pordelo zlato se je razlilo po zasneženem, v led okovanem Triglavu in njegovi zvesti sosedi Rjavini. Ponosno in veličastno je bilo njegovo obličje; mrk je bil v jutranjih sencah; kraljeval je nad svojo sosesčino kot silni glavar. Okoli njega pa so na njegovo veličino strmeli kot ubogljivi otroci: Rž, Tosec, Veliki in Mali Draški vrh, Verner, Okroglež, Debela peč, kot bi bili žalostni, da nikdar ne bodo dosegli njegove veličine.

Počasi sva lezla in se razgledovala.

„Štefan, ali imaš kaj lepšega, kot zimski dan v Triglavskem pogorju? Ali ni zima v gorah nekaj čudovitega?“

Vse je bilo tako samotno in deviško.

„Res, prelepa je zima, toda v svobodnih gorah. Kako smo si včasih želeli dni, ko bomo lahko uživali lepoto gora brez bojazni, da od nekoč odjekne strel okupatorske zasede.“

Zapletla sva se v pogovor. Menila sva se o tistih dneh, ko smo s puško v rokah podolž in počez prehodili te naše gore in jih branili. Nepozabni so za vse nas ti dnevi. Dokler bomo živeli, bo tudi spomin na te dni živel v nas. Kakor otrok z materjo smo zvezani s to zemljo. Tisoč nevidnih vezi nas priklepa nanjo in nam daje sokove življenja, da smo lahko taki, kot smo, da imamo prijetno zavest, da kri in trpljenje ni bilo zastonj darovano, da je samo pognalo bogato žetev.

Pogled je zaplaval v daljave preko Jelovice, in njene prostrane gozdnate planote. Tja proti Blegašu in Ratitovcu pa se je spet vrnil k Bohinjskim goram in objel Karavanke. Lahko bi posedal in gledal, čas bi izgubil svoj smisel, skrbi in dolinske težave pa bi odpadle s človeka.

„Glej, Štefan, tamle smo se udarili z Nemci, takrat, ko je bila triglavska divizija na Pokljuki in je padel Dren. V Sotesko smo jih pognali. Tamle so držali zasede. Na Javorniku smo bili predno smo šli mobilizirat na Jesenice.“

Obujala sva spomine, Štefan pa je pripovedoval.

„Ali vidiš tam na Jelovici, za onim velikim robom je bila bolnica. Tam spet javka kurirjev. Drugje so spet domovali VOS-ovci.“

Celo mrežo postojank sva razpredla v spominu preko terena.

„E, težke so bile zime v borbi. Toda take, kot je bila prva, enoinštiridesetega - dvainštiridesetega, ni bilo“, je dejal Štefan in se zamislil.

„Daj, Štefan, povej! Razloži mi vse natanko, kako ste se udarili v Lipanci. Tolikokrat smo se že menili o tem.“

„Saj ti bom vse povedal. Če gledam tele robe in strmine, se mi zdi, kot bi se včeraj pripetilo. Tako živo mi je v spominu. Pa je minilo že dvajset let od tega.“

Vzpela sva se na vrh in se razgledovala v dolino Krme, ki je bila kot bi z nožem zarezal bregove. Tisočmeterske navpične stene vse v sencah, so rastle v zimski dan. Od Debele peči sem se je izza obeljenega skalovja odtrgal orek. Zakrožil je v višavah in naju preletel. Občudovala sva njegov drzni let, dokler ni utonil nekje proti Draškemu vrhu.

Golo, ravno prav strmo pobočje sva si izbrala za smuko, ki naju je kmalu ogrela. Nekajkrat sva se spustila in vzpela, dokler se sonce ni dvignilo in prijetno grelo.

Snela sva si smuči ob dveh skrivenčenih mecesnih, in se vsedla. Nalomil sem ruševih vej, Štefan pa je odmetal sneg. Sedla sva, se predala toplim sončnim žarkom medlega zimskega sonca in Štefan je pričel pripovedovati. Dobrohotno in pristrčno se je nasmehnil, oči so mu zasijale v skritem zadovoljstvu kot bi se čudil samemu sebi, da je še živ in zdrav, eden izmed sedmih prvoborcev, ki so preživeli lipansko borbo. Zgodba se je odvijala pred menoj kot film, o nečem, kar se ne more in ne sme pozabiti.

„Tiste dni po bohinjškem uporuh leta 1941 je ostala na Pokljuki četa 21 partizanov. Med njimi je bila partizanka Kati, žena Betona. Komandir čete je bil Bokal Stane z Jesenic, Beniger Franci, prav tako Jeseničan, pa komisar. Okoli božiča je bilo. Sneg je zamel gore in mrzaj je pritiskal vedno ostreje. Četa se je prebila skozi poključke gozdove in se ustavila v Zatrniku. Spali smo po hišah. V dolini so divjali Nemci in kot nori iskali sledov za partizani. Bohinjski upor, s katerim so Gorenjci začeli oboroženo vstajo, jim je dal misliti. Vedeli smo, da ne bodo kar tako pokorili trmastih in svobodoljubnih Gorenjcev. Iz doline smo dobili vesti, da prideta dve diviziji Nemcev z nalogo, očistiti teren pod Triglavom. Komandir Bokal je sklical sestanek. Obrazložil je situacijo. Nekaj od tistih, ki so se nam pridružili v zadnjem času, je odšlo na svoje

domove. Večino od teh so Nemci pobili. Ostali smo samo prostovoljci.

Tisti večer pred božičem leta 1941 je poslal komandir mene in petdesetletnega partizana Edvarda v patrolo. Bila je že trda noč, ko sva prišla do vzpetine, kjer je lep razgled na dolino. Kar sva ugledala, naju je presenetilo in vznemirilo. V dolini so migljale drobne lučke naših domov. Od Radovljice preko Bleda v Krnico pa se je raztegnila dolga, svetla kača. Bližala se nam je vojaška avtokolona. Tišino noči je motilo oddaljeno brnenje motorjev.

V Zatrniku nam ni nihče verjel, da gredo Nemci. Bokal nama je rekel, da sva paničarja in poslal drugo patrolo. Ta patrola se je že srečala z Nemci, ki so v koloni prodirali na Pokljuko. Odjeknili so strelji. Patrola jih je zadrževala z ognjem, dokler eden od naših ni bil ranjen v ramo. Ob treh ponoči je bil premik. Tudi Bokal je uvidel, da gre izares. Spet smo morali v sneg, ki ga je bilo preko enega metra. Umaknili smo se na Voklo, pod vrh Brjance, v Kristofov stan. Nemci nas niso odkrili. S poti smo namreč krenili v gosto grmovje, pastir pa je tako dobro zamedel stezo, da so Nemci šli mimo in udarili v prazno. Kasneje smo zvedeli, da nas je izdal gestapovski agent Kanclovski, ki je gozdaril na Pokljuki in je poznal vsako stezo.

Ker Nemcev ni bilo za nami, je štab odločil, da se jih napade na Bledu. Udarili smo na Bled, raztrgali elektriko in prestrašili Nemce na sam Silvestrov večer. Dolgo so odmevali strelji v noč in se utrinjale rakete.

Za Novo leto so Nemci napadli. Osemsto jih je prodrlo iz Zatrnika. Tam so prisilili neko žensko, da jih je vodila. Niso nas presenetili. Straža jih je ugledala, kako so se v belih haljah tihotapili skozi gozd. Zasedli smo vrh Brjance, ki obvladuje obrobje Pokljuke. Nemci niso mogli proreti. Eno uro smo jih zadrževali, čeprav smo imeli samo eno strojnico. Rafali, detonacije min, vpitje nemških komand pomešanih s strelji, vse se je mešalo v tej ostri borbi. Ne bi nas vrgli s položaja; medtem pa je izdajalec Kanclovski pripeljal dve sto smučarjev - policistov, za hrbet. Dosti ni manjkalo, da bi nas obkolili. Tudi te smo nažgali, predno so uspeli skleniti obroč. Četita se je z enim samim ranjencem izmuznila preko Belske planine in se skrila v luknji v pečeh nad Slamniki. Tu je bila velika zemška jama z majhnim vhodom v nedostopnem, skritem kraju, nedaleč nad vasjo, ki je partizanom služila od leta 1941 do leta 1945, ne da bi bila odkrita. Utrujeni in lačni smo se tu odpočili.

Neko jutro, ko smo se prebudili, smo zaslišali oddaljene strele, drdranje strojníc in grmenje topov izza Jelovice. Zvedeli smo, da je to odmev velike borbe v Dražgošah. Štab je sklenil, da napademo Bohinj, da bomo Nemce odvrnili od napada Dražgoš iz Bohinja. Ponoči smo vsi odšli v dolino in se vrnili s smučmi. Le Mužan in Edvard sta imela krplje. Lepo je bilo videti, kako smo se spuščali drug za drugim preko bohinjskih

planin na Pokljuko v Bohinj. Prismučali smo v Podjelo. Aktivisti so nas začudeno gledali. Dobili smo zvezo s Tomažem Godcem. Zvedeli smo, da se naši umikajo z Dražgoš preko Jelovice. Dobili smo povelje od Štaba Gorenjskega odreda, da se umaknemo v Lipanco in počakamo na Bičkovo četo, s katero se bomo združili v bataljon.

„Vidiš, tako je prišlo do tega, da smo šli v Lipanco,“ je dejal Štefan, se prestopil, ker ga je pričelo zebsti v noge in nadaljeval.

„Naša smučarska kolona se je napotila skozi zasnežene gozdove Pokljuke na planino Zajavornik proti Lipanci. Hodili smo počasi, težko obloženi s hrano, municijo in orožjem. Obleženi smo bili dobro, po večini v uniformah stare jugoslovanske vojske, s triglavkami in rdečo zvezdo, nekaj jih je bilo tudi v civilu, imeli pa smo puške „mauzer“, avstrijske in lovske. Pred nami je tipala predhodnica, ker bi se lahko zgodilo, da bi naleteli na Nemce.

Pastirski stani v Lipanci leže 1630 metrov visoko. S težavo smo se vzpenjali, ker je bilo snega vedno več. Menjavali smo se, ko smo delali gaz. Zaradi izrednega mraza se je mokast pršič globoko udiral. V Lipanci je bilo snega okoli dva metra. Koče so bile zamedene, samotne in nedotaknjene. Utrujeni smo se razporedili v obeh. Zakurili smo in se prav dobro počutili v njih varnem zavetju, tako visoko v gorah.

Nekaj dni smo preživeli v miru. Koče so bile založene z drvimi in tudi nekaj hrane je bilo v njih. Ko smo se odpočili, smo začeli s političnim in vojaškim delom, ki sta ga vodila komandir Bokal in komisar Beniger. Takrat se je govorilo, da bo Nemcev v nekaj mesecih konec. Tudi petdesetletni Edvard je s to mislijo odšel v partizane. Prav rad se je šalil, ko je govoril, da je mislil, da bo Nemcev konec v treh dneh, pa je zato pustil konja kar v hlevu in mu za tri dni položil šena.

V večerih, ko je zunaj okoli bajte v mecesnih ječal veter, pa smo se zbrali ob ognju in peli udarne partizanske pesmi, ki so plivale v nas vztrajnost in upanje v našo zmago. Mnogo nas je naučil Bokal. Železarna ga je vzgojila v revolucionarja. Bil je idealen človek. Dobro je govoril, veliko vedel in bil je priljubljen med nami. Zaradi revolucionarnega delovanja so ga pogrnali tudi iz tovarne. Potem se je preživljal s slikarstvom. Vedno nam je znal dati poguma.

Res, ni bilo lahko tedaj. Tiste dni, predno smo se udarili, nam še na misel ni prišlo, da bi nas Nemci prišli iskat tako visoko v gore.

Dva dni po našem prihodu sta prišla za nami od štaba Gorenjskega odreda dva kurirja. Prinesla sta pošto, da Bičkova četa prihaja, 25 borcev z desetimi mitraljezi. Z veseljem smo jih pričakovali.

Zima v tistih dneh je bila strupeno mrzla. Noči so bile jasne in nebo polno zvezd, dnevi sončni. Mraza je bilo tudi do 35°C pod ničlo. Straža, katero smo imeli na skalnatem robu nad kočo, se je menjavala vsake pol ure. Pa še te

smo težko vzdržali. Dan za dnem je pihal ledeno hladen severni veter.

Tretji dan nas je okoli poldneva vznemiril kovinski ropot avionskega motorja. Preko Debele peči se je pripeljala „Štorklja“, ali „Lojzek“, kakor smo imenovali nemško izvidniško letalo, se je posmejal Štefan. „Iz koč se je kadilo in v snegu so bile vidne gazi. Nemški pilot je zaokrožil nekajkrat nad kočo in odletel proti Lescam. Nekaterim se je zdelo to slabo znamenje, drugim pa je bilo prav malo mar.

Vse te dni so borci dan za dnem v globokem snegu odhajali na lov za gamsi. Zahotelo se nam je mesa. Kuhali smo le sok in krompirjevo juho. Krompir je bila edina hrana, s katero so nas zakladali Edvardovi bratje. Ko nazadnje niso ubili nobenega gamsa, se je komisar Beniger sam podal na lov. Zvečer se je vrnil ves zmrzel, prazen domov, in je bil vesel krompirjeve juhe.

Četrti dan smo doživeli obisk. Nemci so poslali poizvedovat tri fante. Radi bi nas pregovorili, da se vrnemo. Strašili so tudi s tem, da bodo Nemci udarili z veliko silo. Pognali smo jih. Ko so odšli, smo razpravljali ali bi ostali, ali bi se umaknili. Stane Bokal pa je odločil: — Nikamor ne gremo! Kar pridejo naj; položaji so idealni in vse bomo pobili. —

Tako je prišel 18. januar 1942. Naznanilo ga je lepo, sončno jutro. Po dolini so se vlačile rahle meglice, gore pa so bile vse zlate od jutranjega sonca. Vstali smo zgodaj, kot je bila to v partizanah navada. Zunaj je bil mraz, da je škripalo pod čevlji, in se je sapa vlekla za človekom, kot bi kadil pipo. Postali smo previdnejši. Komandir je poslal okoli osme ure Borisa, Žvana in Kocjančiča v patrolo. Spustila sta se s smučmi proti Pokljuki. Na meji, kjer goličavje prehaja v gozd, sta se ustavila. V gozdu sta zagledala Nemca s prislono puško ob smreki, čepečega, s hlačami v rokah. Nekaj od njega pa se je vzpenjala nemška kolona na smučeh. Zagledali so se. Odjeknilo je nekaj strel in rafalov. Odmcvalo je nekajkrat od ostenja nato pa so streli zamrli v globokem snegu. Tudi pri kočah smo slišali. Poki so bili rahli — pozimi sneg vpije zvok — pa si

nihče ni mislil, da so Nemci že tako blizu. Zadrževala sta jih, se umaknila in poročala, da prodirajo z več strani. Tako se je že v samem začetku izjalovil načrt, da bi nas iznenadili in obkolili.

Predno je četa odšla na položaj, smo preudarili položaj. Vedeli smo, da so Nemci v premoči. Štab je bil mnenja, da bi zasedli levi greben proti Bohinju, ostali smo bili mnenja, da bi zasedli desni greben proti Kleku. Težko je bilo odločiti. Nismo vedeli v kateri smeri nameravajo udariti Nemci in kje bodo zasede.

Tako smo zasedli levi greben. Zasedli smo ga v precejšnjem razmahu, tako, da smo obvladali tudi vrh okoli 2000 metrov visokega Lipanskega vrha. V globokem snegu smo si izkopali preproste zaklone, se zamaskirali in se pripravili za boj.

Sonce je prijetno grelo in snežna odeja se je lesketala v tisoč kristalih. Čakali smo in se ozirali proti Okrogležu in Višelniku, od koder smo pričakovali sovražnika. Ozirali smo se proti Draškemu vrhu, Toscu in ostalim bohinjskim goram, ki so kot onemeli stražarji kipele v nebo. Zdelo se nam je, kot da nas vabijo v svoje varno, samotno zavetje, da nam kažejo pot iz zanke, ki so nam jo nastavili Nemci. Zdeli in zmrzovali smo, vsak v svoji snežni luknji, in čakali, kaj bo. Počasi so tekle minute in sekunde tega ubijajočega pričakovanja, te okrutne tišine, ki najbolj zamori duha, preden odjekne prvi strel. Koliko jih bo? Od kod bodo udarili? Kam se bomo prebili? In druga strateška in taktična vprašanja so mučila slehernega borca, ki je čakal s puško v rokah.

Od Okrogleza sem se je proti nam pomikala tropa gamsov in za njo še ena. Živali so bile nemirne. S težavo so gazile in sneg se jim je globoko udiral. Posebno mali kozlički so zaostajali. Gamsi so prišli pod položaje, začutili ljudi, se obrnili proti vrhu in preko grebena ušli v varno zavetje nedostopnega pečevja nad Krmom. Za njimi se je umikala še ena tropa bolj vznemirjena in hitreje. Jasno nam je bilo, da jih je kaj pregnalo.“

(Se nadaljuje)

KULTURA IN PROSVETA

VEČ POZORNOSTI KULTURNO - PROSVETNEMU IN IZOBRAŽEVALNEMU DELU

V »Ljubljanskem dnevniku« z dne 6. I. 1955 je bil objavljen članek z naslovom »Tokrat niso prav ravnali«. Ker se omenjeni članek nanaša na dejavnost sindikalnega odbora pločevinskih valjarn, ne bo odveč, če napišem nekaj besed v pojasnilo.

Zadeva, ki jo obravnava pisec omenjenega članka, se nanaša na sklep seje sindikalnega odbora Jav. II v zvezi z nakupom abonmajskih vstopnic pri Mestnem gledališču na Jesenicah.

Sindikalni odbor Jav. II je v mesecu oktobru ali novembru prejel prospekt abonmaja, ki ga je razpisalo Mestno gledališče na Jesenicah. Ker imamo v našem obratu več delavcev, ki se že desetletja aktivno udej-

stvujejo na različnih področjih kulturno-prosvetne dejavnosti, smo se odločili, da nabavimo 8 abonmajskih vstopnic in tako omogočimo zainteresiranim tovarišem obisk gledaliških predstav bodi brezplačno ali pa po znižani ceni. Ker ročna blagajna pri sindikalnem odboru ne obstoja, blagajnik sindikalnega odbora pa je suh kakor cerkvena miš, smo dostavili izplačilni nalog TO sindikata v našem podjetju. Le-ta je izplačilo računa v znesku din 2592.— odklonil, vstopnice pa smo, čeprav neradi, morali vrniti upravi Mestnega gledališča. Po informacijah, ki smo jih prejeli, predsedstvo TO našemu predlogu ni ugodilo iz razloga, ker bi po njihovem mnenju ustvarili z nakupom vstopnic nevoščljivost med delavci v obratu, kar pa je zelo malo verjetno. Naša namera ni bila slaba, obžalujemo samo to, ker denarna sredstva, s katerimi razpolaga sindikalni odbor našega obrata, niso tolikšna, da bi lahko nabavili večje število

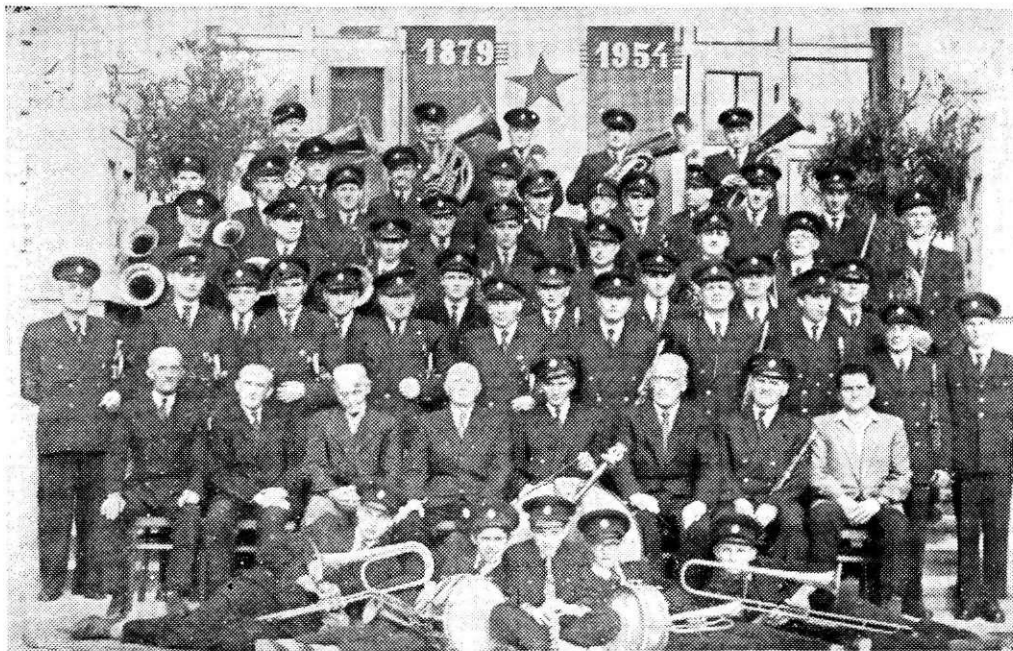
15 tečajnikov. Te številke so lahko ne le Ljudski univerzi in s tem jeseniški »Svobodi«, temveč vsem jesenicam v ponos. Za aktivno delovanje jeseniške Ljudske univerze gre priznanje vodstvu iste ter LOMO Jesenice, ki jo finančno vzdržuje. Tudi ni prav, da jeseniška »Svoboda« še vedno ni pristopila k organiziranju marksističnega krožka. Tega bo nujno ustanoviti, ker je razširjanje markističnih nazorov in idej neločljivo povezano z življenjskim bojem za pravico delovnega človeka. Vodstvo marksističnih krožkov naj bi

prevzeli dobro podkovani komunisti, ki jih je na Jesenicah dovolj. O vsem tem in tudi manjših problemih so se pogovorili jeseniški »Svobodaši« na svoji redni skupščini, kateri so prisostvovali tudi zastopniki mestnih organizacij, ustanov ter okoliških »Svobod«. V nov odbor so izvolili najboljše in že poznane kulturne delavce, ki dajo upati na odpravo dosedanjih napak in dosegajo še boljših uspehov. Sprejeli so več važnih sklepov, kakor skrb za učvrstitev sekcij, ki jim bo nudila v bodoče uprava vso pomoč in skrb za poveza-

vo med raznimi forumi Jesenic, pestrost in zanimivost predavanj Ljudske univerze, skrb za skorajšnjo ustanovitev marksističnega krožka, za povečanje članstva in preusmerjanje društva iz industrijskega v teritorialno obeležje itd. Z občnega zbora so poslali jeseniški Svobodaši brzojavno častitko predsedniku Zveze »Svobod« tov. Ivanu Regentu. Takratna skupščina Jeseniške »Svobode« daje najlepše jamstvo za čimboljše delovanje jeseniške Svobode v letu 1955.

U. P.

V zadnjih številkah »Zelezarja« smo objavili pregled 75-letnega dela naše kovinarske godbe. Danes objavljamo sliko naše kovinarske godbe ob njenem jubileju. V prvi vrsti sedijo poleg veteranov - godbenikov dirigent Noč Remi, dirigent Rado Kleč, predsednik godbe tov. Noč in predsednik DPD »Svoboda« Jesenice tov. Burnik

ZANIMIVOSTI

Walt Disneyev

»SVET VČERAJ IN JUTRI«

Po zamisli ameriškega filmskega producenta in po vsem svetu proslavljenega avtorja ameriških risanih filmov (»Sneguljčica«, »Miki Miška«) je v Kaliforniji blizu mesta Los Angeles v gradnji velik zabavni park. V njem zdaj gradijo ogromno raketo za potovanje na luno, v kateri bo prostora za štirideset potnikov, ki bodo preživljali v njej lahko prav tako občutje, kot bi v resnici potovali v vesolje. Čvrsto privezani na svoje sedeže bodo potniki zadržali ob občutju vibracije in poslušanju grmenja in vibracije ob priliki dozdevnega poleta. Poslušali bodo lahko komande kapetana rakete »leteče« skozi vesolje in na specialni odprtini na podu bodo lahko opazovali, kako se zemlja odmika od njih. Kar je najzanimivejše je to, da bodo lahko doživeli tudi odsotnost zemeljske privlačnosti, ne da bi zemljo sploh zapustili.

Stroški za zgraditev tega ogromnega zabavnega parka bodo znašali kakšnih devet milijonov dolarjev. Da bo v resnici dovolj priložnosti za zabavo povedo že te stvari: obiskovalci si bodo lahko ogledali stara primitivna naselja, z Indijanci in osvajači Divjega Zapada bodo lahko doživeli ves način življenja v zgodovini osvajanja Amerike, vozili se bodo lahko z najstarejšimi tipi rečnih ladij in si ogledali verne naravne kopije znamenitih mest in predelov zemlje. Na prostoru 50 ha bodo obiskovalci lahko podoživljali vožnjo s čolnom skozi tropično džunglo, ogledali si bodo lahko rudnike diamantov, da o vseh mogočih drugih zabavah sploh ne govorimo.

Del zabavnega parka je rezerviran samo za taborenja in piknike, drugi del pa za pravljичne gradove in stavbe iz sveta fantazije. Obiskovalec bo lahko videl modele rečnih ladij vseh dob in skozi naselje parka se bodo premikali modeli starinskih avtomobilov in železnic.

Ta zabavni park bo dograjen in odprt v mesecu maju letos in predstavlja tipično lastnost Amerikancev, namreč senzacionalnost v vsakem pogledu.

ELEKTRONSKI TOP, KI STRELJA V TEMI IN MEGLI

Za zaščito velikih reaktivnih bombardierjev Boeing B-47E je ameriško vojno letstvo namestilo na njih repe specialne elektronske topove za streljanje sovražnih letal tudi ob slabi vidljivosti, to je v mraku in megli. V opasnih predelih se vključijo radar dvajset milimeterskega topa, ki zabeleži s senco vsako tuje letalo. Čim senca pride v središče, elektronska naprava avtomatsko spremlja letalo, izračunava podatke potrebne za streljanje in izstrelji naboje, čim letalo pride v doseg topa. Naprava je specialno zgrajena za letala na reaktivni pogon z velikimi brzinami.

vstopnic in tako omogočili našim delavcem v čim večji meri lažji dostop h kvalitetnim gledališkim predstavam.

Resnici na ljubo povedano, smo od TO pričakovali že jeseni, da se bo odločil skupno z upravo Mestnega gledališča, da organizira odnosno upelje sindikalni abonma v gledališču z vrstnim redom za posamezne obratne kolektive. V kolikor pa bi iz tehničnih razlogov organizacija abonmaja ne bila izvedljiva, pa bi morali organizirati kolektivne obiske za določene predstave v gledališki sezoni. Če bi nam to uspelo, tedaj prav gotovo ne bi doživljali sredi železarskih Jesenic takšnih primerov kakor je bilo to z dramo Toneta Čufarja »Polom«. Zadnja predstava te lepe delavske drame je morala odpasti, ker se je odzvalo samo 10 obiskovalcev. To je vsekakor žalostno in zaman so vsi izgovori, češ, da je omenjena drama slabo napisana in da med ljudstvom ne najde pravega odmeva. V kolikor se spominjam, je drama, ki jo je napisal naš jeseniški rojak in delavski pisatelj Tone Čufar, doživela na bivšem delavskem odru na Jesenicah lep uspeh pred drugo svetovno vojno.

Plodno delo DPD »Svoboda« Jesenice

Jeseniška »Svoboda«, preorganizirana pred dobrimi dvema leti iz Sindikalnega kulturno umetniškega društva »Tone Čufar« v Delavsko prosvetno društvo »Svoboda«, je podalo obračun delovanja v letu 1954. Društvo šteje 301 aktivnega člana, predvsem delavcev in uslužbencev Železarne Jesenice. Med devetimi odseki je najbolj razgibano delovanje v godbi na pihala in v pevskem zboru. Hvale vredno je tudi delovanje folklorne skupine ter Ljudske univerze, dočim dramski odsek, lutkovno gledališče, likovna sekcija in harmonikarji niso bili toliko podjetni, kakor prve tri sekcije. Naravno je bil tudi zabavni orkester zelo agilen, saj je imel 33 nastopov, je pri vseh važnejših proslavah skrbel za doseg razpoloženja. O vsem tem je na občnem zboru obširno poročal predsednik Janko Burnik, takoj po Internacionali, ki jo je za otvoritev letne skupščine jeseniških Svobodašev zapel moški pevski zbor. Nad 220 članov je poročilu predsednika z zanimanjem sledilo, saj je orisal vse pozitivne pa tudi negativne strani delovanja po odsekih in »Svobode« kot celote. Društvo je nujno dati več moralne pomoči in več pozitivne kontrole, ki naj bi objektivno ocenjevala uspehe društva. Tudi je naloga političnih organizacij in predvsem sindikatov, da društvu vsestransko pomagajo, saj se v njem izživlja in izobražuje naš delavec. Nujno pa bo jeseniški »Svoboda« dati obeležje teritorialnosti, saj obstoja društvo za vse Jesenice in ne samo za člane kolektiva Železarne. V godbi na pihala sodeluje 52 aktivnih članov. Ta dosega pod vodstvom mladega dirigenta Remija Noča uspehe in je najštevnejša pa tudi najkvalitetnejša godba na Gorenjskem. Hvale vredno je zajeetje 15 mladince v vrste godbenikov, ki lepo nadomeščajo starejše moči. Kritizirati pa je treba tistih 20 godbenikov, ki se kljub aktivnemu delovanju v godbi še niso včlanili v »Svobodo«. Drugi najmočnejši pa tudi najdelavnejši odsek je pevski zbor, ki šteje 64 rednih članov in članic in sestoji iz moškega in mešanega pevskega zbora. V minuli

sezoni je imel pevski odsek 35 nastopov, tako samostojnih koncertov in sodelovanj na raznih prireditvah in proslavah. Aktivno je sodeloval tudi na manifestativni proslavi na Ostrožnem ter gostoval ne le v krajih okraja, temveč tudi v Velenju, Dol. Toplicah in Žužemberku. Zabavni orkester ima v svojem sestavu 23 članov. Odsek, ki skrbi v glavnem za razvedrilo bo moral odpraviti napake, ki hromijo njegovo življenje, predvsem pa težnje za osebnim zaslužkom. Društvo mu je dalo na razpolago skoraj vsa razpoložljiva sredstva za nabavo rekvizitov, zato ima odsek moralno obveznost delovati le v okviru in po statutu »Svobode«. Lutkovno gledališče sestavlja 12 članov, ki so naštudirali »Mojko in živali« ter ponovili »Rdečo kapico« in tako priredili 22 predstav in izven radovljanskega okraja za naše najmlajše. Lutkovno gledališče ima težave pri izbiri kadra in pa v strokovno - tehničnem vodstvu. Bodoča uprava bo morala posvetiti temu odseku več pozornosti, ker je namenjen najmlajšim. Folklorna skupina se je v minuli sezoni povzpela na zavidljivo višino. Šteje 26 članov in je imela 5 samostojnih nastopov. Najkritičnejša točka tega odseka je notranja disciplina s strani posameznikov. Uprava društva je dala na razpolago potrebna sredstva za nabavo narodnih noš, da bo odsek lahko z že naštudiranimi plesi nastopal v lastnih oblekah. Upati je, da bo ansambel narodnih plesov jeseniške »Svobode«, ki ga zadnje čase instruirata tov. Maroltova iz Ljubljane, zaslovel daleč na okrog. Likovni odsek, ki je poznan po svojih delih že dolga leta ima težave zaradi pomanjkanja študijskega kakor tudi razstavnega prostora. Vsak član dela individualno, zato delovanje odseka ni tako kot naj bi bilo. Kljub vsem težavam pa so priredili jeseniški likovniki 2 samostojni razstavi. Prvo v čitalnici doma Svobode, drugo pa na razstavi v okviru praznovanja 85. obletnice Železarne Jesenice. V sklopu društva deluje tudi harmonikaški odsek z 9 gojenci. Ta ima sicer lep študij, samostojnega nastopa pa od-

prav bi bilo, da bi TO sindikata organiziral večjo propagandno dejavnost preko svojih sindikalnih odborov, z namenom, da bi čim več naših delavcev posečalo predstave v Mestnem gledališču, kakor tudi predstave, ki jih imajo odseki delavskih prosvetnih društev »Svoboda« na Jesenicah, Javorniku, Hrušici in na Blejski Dobravi. Zaradi pomanjkljive propagande med delavstvom za kulturne prireditve, se dostikrat dogaja tudi, da so posamezne predstave, kot koncerti in igre, da o predavanjih sploh ne govorimo, tako slabo obiskane, da se jih le komaj izplača programirati. To propagando naj bi TO organiziral približno tako, kakor je v preteklem letu organiziral propagando za razna fizikturna tekmovanja. Če bo uspeh te propagandne dejavnosti dosegel svoj namen, tedaj bomo v nemajhni meri pripomogli našim »Svobodam« k čim večjim in zaželenim uspehom in naša kulturno prosvetna dejavnost bo lepša, vsekakor pa ne bo več primerov, da mora gledališka predstava zaradi slabega obiska odpasti in se nam ne bo treba za to sramovati.

E. 2.

sek ni imel, ker so vsi harmonikaši začetniki. Pravilno bi bilo, da bi omenili na prvem mestu dramski odsek, vendar ta ni toliko delaven in je začel resneje delovati šele v tekoči sezoni. Naštudiral je »Vdovo Rošlinko« in jo uprizoril 4-krat na domačem odru, 2-krat v Pod Korenu, 1-krat na Dovjem in 1-krat v Mošnjah. Za edino naštudirano dramsko delo gre zasluga režiserju jeseniškega Mestnega gledališča prof. Jožetu Tomažiču. Nedelavnost dramskega odseka jeseniške »Svobode« je pripisovati pomanjkanju režiserjev, zato bo nujno skrbeti za pridobitev lastnega režiserja tudi v dramski sekciji »Svobode«. Na Jesenicah so ljudje, ki so nastopali in režirali dramska dela že nekoč na Jelenovem odru. Ti pa danes ne upoštevajo 259 javnih nastopov odsekov jeseniške »Svobode«, katere se je ogledalo 45 tisoč 782 ljudi ali en nastop povprečno 176 ljudi. O tem naj bi resneje razmišljal bodoči Upravni odbor jeseniške »Svobode«. Bodoči Upravni odbor pa se bo moral pozanimati tudi za pritegnitev jeseniških pedagogov, profesorjev in učiteljev, v vrste Svobodašev. Tudi bo moral bodoči odbor posvečati več pozornosti vzgoji članstva in Jeseničanov sploh ter s tem delu jeseniške Ljudske univerze. Res je, da je imela jeseniška Ljudska univerza v minulem letu 21 predavanj z udeležbo 2435 poslušalcev ali 115 poslušalcev na enem predavanju. Predavanja so zajemala strokovne, kulturne, politične, športne in poljubno znanstvene teme. Ti uspehi so vsekakor veliki, ni pa prav, da je slonelo vse delo jeseniške Ljudske univerze le na eni osebi in da bi Svobodaše, kot obiskovalce predavanj lahko pošteli na prste ene roke. Poleg omenjenih predavanj ima Ljudska univerza v svojem sklopu tudi jezikovne in strokovne tečaje. Obisk tečajnikov je sledeč: 1. razred angleščine obiskuje 15, drugi razred pa 35 tečajnikov. 1. razred francoščine obiskuje 10 tečajnikov. 1. razred nemščine obiskuje 85, drugega pa 35 tečajnikov. Tečaj strojepisja obiskuje 35 tečajnikov, tečaj stenografije pa

